

Jasmin Aguilar

KINKY, SUHTEELLISESTI

Sosiaalisen ympäristön merkitys marginalisoidulle seksuaalisuudelle

Yhteiskuntatieteiden tiedekunta
kandidaatintutkielma
toukokuu 2020

TIIVISTELMÄ

Jasmin Aguilar: Kinky, suhteellisesti – Sosiaalisen ympäristön merkitys marginalisoidulle seksuaalisuudelle
kandidaatintutkielma
Tampereen yliopisto
yhteiskuntatutkimus
toukokuu 2020

Tämä tutkimus pyrkii vastaamaan, kuinka marginaalissa rakentuva seksuaalisuus ja kinkyiden kokemus suhteutuvat sosiaaliseen ympäristöön. Tarkoitus on lisätä tutkimustietoa Suomessa vähän tutkitusta aihealueesta. Marginalisoitua seksuaalisuutta tarkastellaan suomalaisten kinkyjen kautta. Kinky kattaa käsitteenä monenlaisia marginalisoituja seksuaalisuuksia kuten dominointia, alistumista, fetisismiä, ryhmäseksiä, sadismia, masokismia, sidontaa, voyerismia ja exhibitionismia. Tutkimus nojaa kulttuuritutkimukselliseen ja konstruktionistiseen näkökulmaan sekä feministiseen queer-teoriaan. Tulkintojen teoreettinen viitekehys rakentuu Michel Foucault'n käsitykselle vallasta ja seksuaalisuudesta, Erving Goffmanin teoretisoinnille vuorovaikutuksesta ja Sara Ahmedin ajatuksille tunteiden kulttuuripolitiikasta.

Aineistonkeruun metodina on käytetty narratiivista eläytymismenetelmää. Kinky-yhdistyksen kokoontujille on annettu kehyskertomus, jonka pohjalta heitä on pyydetty kirjoittamaan eläytymiskertomus. Kehyskertomus kuvaa kaapista ulos tulemistä ja siitä on jaettu vastattavaksi kolmea erilaista variaatiota. Aineiston tekstit kuvaavat tilanteita, joissa ystävät suhtautuvat ulostulemiseen joko positiivisesti, neutraalisti tai negatiivisesti. Vastaaajien teksteissä on kuvailtu, miten ulostuleminen tapahtuu, mitä ystäville kerrotaan, minkälaiseksi tilanne muotoutuu, miltä se tuntuu ja mitä siitä seuraa. Laadullinen aineisto koostuu yhteensä 35 eläytymiskertomuksesta, joita on analysoitu aineistolähtöisesti ja teoreettisen viitekehysten avulla tulkiten.

Eläytymiskertomuksista selviää, kuinka ympäristön erilaiset reaktiot vaikuttavat kinkyiden kokemukseen, ihmissuhteisiin ja jäsenyykseen ympäröivistä normeista. Muiden reaktiolla on marginalisaatiota rakentava, uusintava tai purkava vaikutus. Siinä missä positiivisilla ja negatiivisilla reaktioilla on kauaskantoisia vaikutuksia, neutraalin reaktion vaikutukset ovat lyhytkestoisia. Neutraalin reaktion vaikutukset ovat kuitenkin, paitsi ohimeneviä, myös alltiita tulkinnalle. Ulostuleminen ei ole helppoa, joten neutraali reaktio kinkyyn tulkitaan toisinaan peitellyksi järkytykseksi tai paheksunnaksi. On ilmeistä, että kinkystä puhuminen ei ole normin mukaista toimintaa. Kinkydestä kertominen edellyttää kahden tabun uhmaamista; on puhuttava yhtä aikaa sekä seksistä että epätyypillisyydestä, mikä yhdessä muiden leimautumisriskien kanssa tekee kinkystä puhumisen vaikeaksi. Kinky näyttäytyy rajankäyntinä. Se on samaan aikaan kapinallista ja sovittelevaa seksuaalisuutta. Läsnä ovat sekä vastustus sekä vastuunkanto. Oli ympäristön reaktio mikä tahansa, itse kinkyyn seksuaalisuuteen se ei vaikuta. Seksuaaliset preferenssit eivät muutu, vaikka sosiaalinen ympäristö vaikuttaisikin kinkyilijän tunteisiin, ihmissuhteisiin ja normitietoisuuteen.

Avainsanat: seksuaalisuus, eläytymismenetelmä, kinky, BDSM, fetisismi, queer, normi

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

Sisällys

1.	JOHDANTO: Avaan kaapin.....	1
2.	TAUSTOITUS: Kinkkinen käsite ja aiempi tutkimus.....	3
	Kinkyn käsite	3
	Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus.....	4
3.	TEOREETTINEN VIIITEKEHYS: Konstruktionismista tunteiden kulttuuripolitiikkaan.....	6
	Premisseinä konstruktionismi ja queer-teoria.....	6
	Foucault, Goffman ja Ahmed tulkintojen teoreettisena taustana	7
4.	TUTKIMUSASETELMA: Eläytymismenetelmä ja kaapista tulemisen kehys	8
	Metodina eläytymismenetelmä.....	9
	Kolme kehyskertomusta	9
	Kinkyt informantteina	10
	Tutkimuksen eettisyys	11
	Eläytymiskertomuksista koostuva aineisto.....	11
5.	ANALYYSI: Havaintoja aineistosta	12
	Ensimmäiset huomiot aineistosta – kertomusten omaehtoisuus	13
	Eri kehystyksistä tuotettujen tarinoiden erot.....	14
	Valtakulttuurin ja alakulttuurin välinen jännite.....	15
	Representaation päivitys	17
	Ulostulon suhde tabuihin: strategiana tabujen kunnioittaminen, tabuista piittaamattomuus tai tabulla ratsastaminen	18
	Tyyppikertomukset	20
6.	HAVAINTOJEN TULKINTA	22
7.	PÄÄTELMÄT: Kaapin tuuletus	28
	LÄHTEET	31
	LIITTEET	34

1. JOHDANTO: Avaan kaapin

Postmodernissa arvoliberalismissa ja sallivuuden hengessä saatamme erehtyä kuvittelemaan, että kaikki nauttivat yhtäläisistä oikeuksista pitää meteliä itsestään. Saatamme unohtaa, että keskuudessamme luovii piiloon lakaistuja marginaaleja. Emme huomaa näiden marginaalien vaikenemista, jollemme tietoisesti yritä avata silmiämme niiden olemassaololle. Tämän tutkielman tarkoitus on tehdä näkyväksi marginalisoitua – kinkyä – seksuaalisuutta ja sitä, miten kinkyn marginalisaatiota tuotetaan.

Kinky on sateenvarjotermi epätyypillisiksi mielletyille seksuaalisuuksille, kuten erilaisille fetisismeille, BDSM:lle (bondage&discipline, domination&submission, sadism&masochism), ryhmäseksille, exhibitionismille ja voyerismille. Kinkyt pitäytyvät edelleen usein kaapissa. Heillä ei ole samanlaista mahdollisuutta tulla nähdyksi kuin ajassamme jo näkyvämmillä seksuaalivähemmistöillä. Erilaisten seksuaalisuuksien puolesta tehtävä tasa-arvotyö ei ole ottanut asiakseen ajaa kinkyjen oikeuksia tulla nähdyksi ja hyväksytyksi. Pia Livia Hekanaho väittää, että sateenkaareva tasa-arvotyö on itse asiassa pyrkinyt brändäämään queerin valtavirtaiseen seksuaalinormatiiviin sopivaksi. Gay pride kattaa erityisen yleisesti parisuhteiset, ydinperheiset, hyvin koulutetut ja toimeentulevat, asuntosäästävät rivikansalaiset, jotka vain sattuvat olemaan H, L, B tai T, mutta ei liian Q. Hekanaho viittaa ilmiöön pervohäpeän käsitteellä. (Hekanaho 2011, 54–55.)

Joulukuussa 2019 Yhdysvalloissa julkaistu kliinisen terapiatyön ohjeistus kinkyä kohtaaville terapiatyöntekijöille puhuu marginalisaation aiheuttamasta henkisestä paineesta ja terveysvaikutuksista seksuaalivähemmistöille (Kink Clinical Practice Guidelines Project 2019). Olisi tärkeää ehkäistä ennalta marginalisaatiokokemuksen negatiivisia vaikutuksia ihmisten hyvinvoinnille. Tästä syystä kinkyä tulisi normalisoida ja tehdä näkyväksi; tarvitaan tutkimustietoa ja valistusta. Tarvitaan myös tutkimustietoa siitä, miten kinkysti orientoituvat ihmiset toivovat tulevansa kohdatuksi.

Suomalaista kinkytutkimusta on tehty vähän. Queer-tutkimusta on, mutta sen HLBTQ-teemat kattavat yleensä vain homo- ja biseksuaalisuuden sekä vähemmistösukupuolisuudet. Kinkyt orientaatiot olisivat mitä suurimmassa määrin ”queer”, mutta niiden tutkiminen on jäänyt harvaksi. Samaan aikaan varsinkin BDSM on noussut suosituksi populaarikulttuurin teemaksi ja esimerkiksi

seksiposiitiiviset tapahtumat, kuten Wonderlust, tarjoavat ihmisille mahdollisuuksia tutustua erilaisiin tapoihin harrastaa seksiä. Suomessa toimii aktiivisia kinky-yhdistyksiä, mutta skeneä on tutkittu vähän. Kinkykulttuuri saattaa myös trendi-ilmiönä olla liukumassa alakulttuurista osaksi valtakulttuurin virtauksia. Toisaalta fetisismi, transvestismi ja sadomasokismi poistettiin Suomessa ICD-10 -tautiluokitukselta vasta vuonna 2011. Seksuaalisuudeltaan itsensä kinkyiksi mieltävät ovat vielä usein tiukasti marginaalissa, valtaväestöltä kaapissa piilossa. Siksi fetisistien ja BDSM-orientoituneiden ihmisten ajatteluun paneutuminen mahdollistaa kaapissa rakentuvan seksuaali-identiteetin tutkimisen.

Esitän tutkimuskysymyksenä, kuinka marginaalissa rakentuva seksuaalisuus ja kinkyyden kokemus suhteutuvat sosiaaliseen ympäristöön. Suhteutumisella tarkoitan tässä sitä, miten kinkyys ja ympäröivä kulttuuri määrittyvät keskenään; miten ne asemoituvat ja vaikuttavat toisiinsa; minkälaisesta merkityksellistämisestä on kyse. Tutkielman keskiössä ovat siis kinkyt ja heidän tunnistamansa kulttuuriset jäsenyydet itsestään ja ympäröivästä kulttuurista. Yritän nähdä, minkälaisia normeja kinkyt kulttuurissamme tunnistavat ja miten ne vaikuttavat kinkyn seksuaalisuuden ilmaisemiseen ja kokemiseen. Käyttämäni eläytymismenetelmän avulla pystyn tarkastelemaan, kuinka ympäristön suhtautuminen vaikuttaa kinkyyden kokemukseen ja kinkyn ja muiden välisiin suhteisiin.

Taustoitan ensin tutkimukseni avaamalla kinkyn käsitettä ja tekemällä katsauksen aiheeseen liittyvään tutkimuskirjallisuuteen. Tämän jälkeen kerron teoreettisesta viitekehyksestä: sekä tutkimuksen premisseistä että tulkintojen teoreettisesta taustasta. Seuraavaksi esittelen rakentamani tutkimusasetelman; käyn läpi käyttämäni narratiivisen eläytymismenetelmän; kuvailen aineistonkeruuprosessia; kerron kinkyistä informanteistani ja esittelen aineistoni eli eläytymiskertomukset. Viidennessä luvussa analysoin aineistoani – aloitan kertomalla, miten analyysi toteutettiin, minkä jälkeen esittelen havaintojani. Olen luettavuuden ja analyysin läpinäkyvyyden vuoksi päättänyt esittämään teoriaan nojaavat tulkintani havainnoista erillisessä luvussa kuusi. Analyysini on aineistolähtöinen, joten havaintojen ja tulkintojen esittäminen erikseen havainnollistaa tutkimusprosessiani. Aineistosta löytämäni havainnot ovat ohjanneet taustoittavan teorian hyödyntämistä, eikä toisinpäin. Lopuksi vedän yhteen päätelmäni seitsemännessä luvussa.

2. TAUSTOITUS: Kinkkinen käsite ja aiempi tutkimus

Kinkyn käsite

Tutkielmani keskeisin käsite, kinky, on kattotermi erilaisille enemmän tai vähemmän marginalisoiduille tavoille saada seksuaalista tyydytystä. Marginaalin käsitettä voidaan aiheellisesti pitää syrjivänä ja vähemmistöä väheksyvänä. Kinky kuitenkin osittain – joskaan ei kokonaan – määrittäytyy suhteessa normaaliin tai valtakulttuuriin, minkä takia seksuaalisen marginaalin käsitteen käyttäminen kinkystä puhuttaessa on perusteltua. Sanakirjan käänнос englannin kielen sanalle kinky on ”omituinen” tai ”seksuaalisesti poikkeava” (Hurme, Pesonen, Syväoja 2003, 562). The Chambers Dictionaryn (2011) määritelmä on ”out of the ordinary in an attractive (provocative) way; with unusual or perverted sexual tastes”. Pervoa käytetään toisinaan myös suomen kielessä kinkyn synonyyminä. Johanna Pohtinen on kinky-kulttuuria tutkiessaan päätenyt käyttämään termiä kinky, koska hänen mielestään pervolla on kielenkäytössämme väheksyvä ja halventava sävy (Pohtinen 2012, 23). Samoista syistä myös itse ”kinkyn” voi nähdä ongelmallisena ja syrjivänä käsitteenä. Kinkyt kuitenkin itse käyttävät sitä ja identifioituvat kinkyiksi myös ylpeyttä tuntien (em. 2012, 2). Siksi olisikin tärkeämpää purkaa kinkyn liittyviä negatiivisia konnotaatioita kuin vältellä käsitteen käyttämistä.

Kinkyjä seksuaalisuuden muotoja voivat olla erilaiset fetissit, bondage eli sitominen, sadismi ja masokismi, erilaiset ryhmäseksin muodot, exhibitionismi ja voyerismi, ageplay, primal play, dominointi ja alistuminen, fetisistinen ristiinpukeutuminen, pet play, objektiseksuaalisuus, roolileikit ja monet muut. Hekanaho käyttää termiä perversio ja viittaa sillä sellaiseen ”halun rakenteeseen ja nautintoa tuottaviin tekoihin, jotka eivät noudata genitaalikeskeisen heteroseksuaalisen toiminnan normeja” (Hekanaho 2007, 120–121). Kinkystä puhuttaessa käytetään usein myös kirjainyhdistelmää BDSM(F), joka tulee sanoista bondage&discipline, domination&submission, sadism&masochism ja fetishism.

Käyttäessäni termejä kinky tai BDSM(F) en puhu niistä patologioina – joita ne eivät ole. Tarkoitukseni on nimenomaan purkaa tällaiseen marginalisoituun seksuaalisuuteen liittyviä ennakkoluuloja, ei vahvistaa niitä. Yritän myös tehdä eron *marginalisoidun* ja *marginaalisen* välille. BDSM(F)-orientoituminen ei välttämättä ole *marginaalista* itsessään, vaan kulttuurissamme *marginalisoitua*. Belgialaisesta väestöstä tehdyssä tutkimuksessa (n = 1027) vastaajista 26% kertoi olevansa kiinnostunut BDSM:stä. Tutkimuksen mukaan 12.5% belgialaisista harrastaa säännöllisesti jotain

BDSM-aiheista seksiä; 7.6% identifioi itsensä BDSM-harjoittajaksi. (Holvoet ym. 2017, 1155.) Vuoden 2015 FINSEX-kyselyn mukaan 16 prosenttia suomalaisista miehistä ja 13 prosenttia naisista oli kokeillut sitomisleikkejä. Seitsemällä prosentilla suomalaisista oli kokemuksia sadomasokistisesta seksistä. (Kontula 2015.) Toisin sanoen kinkyksi luokiteltava seksi ja kinkyt taipumukset eivät välttämättä ole ilmiönä *marginaalisia*, vaan ennemminkin *marginalisoituja* ja siksi peiteltyjä.

Suomalaisessa kielenkäytössä kinkyä käytetään sekä adjektiivina että substantiivina, ja substantiivina sillä voidaan viitata sekä kinkyyn seksuaalisuuteen, että kinkyilevään tai kinkyesti suuntautuneeseen ihmiseen (vrt. esim. akateemisetkinkyt.fi ja Pohtinen 2012). Käytän tässä tutkimustekstissä kinky-sanaa kaikissa näissä kolmessa merkityksessä, koska paremman käsitteistön puuttuessa kinky-sanan korvaaminen kiertoilmaisuilla saattaisi vääristää tarkoittamaani merkitystä.

Aiheeseen liittyvä aiempi tutkimus

Suomessa kinkyä on tutkittu määrällisesti vähän, mutta eri tieteenaloilla. Informaatio- ja pelitutkija J. Tuomas Harviainen on tutkinut ryhmäseksin pelillisyyttä (Harviainen & Frank 2016, 220-239), sadomasokistista informaatiolukutaitoa (Harviainen 2015, 423-439) ja sadomasokismia sekä online-että liveroolipeleissä (Harviainen 2015, 106-121 ja 2011, 59-70). Kirjallisuustieteilijä Pia Livia Hekanaho (2007, 114-151) on tarkastellut femdomin, eli naisdominoiden ja miehisen masokismin kuvauksia pornossa. Niklas M. Nordling (2009) on tutkinut psykologian näkökulmasta, vertailevasti, hetero- ja homomiesten sadomasokismia. Auli Kaartisen ja Anna-Kaarina Kippolan sosiaalitieteellinen Sadomasokismi – Teemoja vallasta, kulttuurista ja seksuaalisuudesta (1990) käsittelee laajasti naisten välistä sadomasokismia. Tommi Paalasan (2015) käytännöllisen filosofian väitöskirjatutkimus tarkastelee liberaalin seksuaalietiikan näkökulmasta mm. sadomasokistisen seksin kriminalisoinnin problematiikkaa.

Suomalaisessa pornotutkimuksessa on sivuttu kinkyjä teemoja (esim. Kalha 2007 ja Nikunen, Paasonen ja Saarenmaa 2005). Pornon valtavirta on kuitenkin kaupallista heteronormatiivista pornoa, joka on siten myös pornotutkimuksen keskiössä. Suomalaisessa seksologisessa tutkimuksessa kinky näyttäytyy lähinnä kurioositeettina, mikä jo itsessään kertoo kulttuurimme seksuaalisesta jäsenyyksestä. Tärkeinä ja kiinnostavina tutkimuskohteina esittäytyvät parinmuodostus, halu, puute, yhdyntöjen ja orgasmien määrä, pettäminen ja muut heteronormatiivisesta seksuaalisuudesta kumpuavat aiheet. Tutkimuksista löytyy kuitenkin tietoa esimerkiksi suomalaisten asenteista ja kokeilunhalusta; suomalainenkin seksologinen tutkimus

osoittaa seksin trendien muuttuvuuden ajasta toiseen. Elina Haavio-Mannilan ja Osmo Kontulan tutkimuksissa kerrotaan esimerkiksi, että ennen 1990-lukua suuseksiä pidettiin perverssinä. Suuseksin normalisoiduttua 90-luvulla anaaliseksi kanto edelleen irvokkuuden leimaa. Vuosituhannen taitteessa sidonta ja parinvaihto olivat löytäneet tiensä kokeilunhaluisimpien seksiin. (Haavio-Mannila & Kontula 2003, 216, 218.)

Kotimaisesta tutkimuksesta lähimmäs tämän tutkimuksen teemoja tulee kansatutkija Johanna Pohtinen, joka on perehtynyt kinkyyn seksuaalisuuteen arjessa ja kinkyyn yhteisöllisyyteen (Pohtinen 2012; Pohtinen 2017). Hän on esimerkiksi kinkyä arkea tutkiessaan havainnut kinkyjen informanttiansa tiedostavan, mistä heille arkisista asioista heidän tulee vaieta sopiakseen ympäröivään seksuaalinormatiiviin. Oman tyrmän rakentaminen vierashuoneeseen saattaa olla kinkylle yhtä arkinen projekti kuin keittiöremontti toiselle tai uudesta kumisesta catsuitista voisi tarinoida siinä missä muut vaatelöydöistään, mutta tällainen sopimattomaan seksuaalisuuteen liittyvä aines tulee piilottaa. ”Kinky on siis ei-normatiivista seksuaalisuutta, josta vaietaan. Tässä yhteydessä voidaan ottaa esille kaapin käsite ja toisaalta sieltä vapautuminen.” (Pohtinen 2012, 58-59.) Sanna Karkulehto on tutkinut mediakulttuurin seksiä ja queer-representaatioita. Hän puhuu seksuaalisiin sisältöihin liittyvästä kaksoisstandardista. Asiat, joiden esittäminen viihteenä on yleisesti hyväksyttyä, eivät välttämättä nauti samaa hyväksyntää ihmisten arkisessa vuorovaikutuksessa. (Karkulehto 2011, 58.)

Suomalaisen kinky-tutkimuksen vähäisyyttä kuvannee käyttökelpoisen käsitteistön puuttuminen. Monet termit ovat englanninkielisiä tai termien täsmällisyyttä ei ole kukaan systemaattisesti pohtinut. Kansainvälistä tutkimusta BDSMF-teemoista on enemmän. Queer-teorian klassikko Gayle Rubin kuvasi jo 1984-ilmestyneessä *Thinking Sex*issä aikansa seksuaalista hierarkiaa jatkumona, jonka hyväksytyyn päätyyn sijoittuvat mm. yksityinen parisuhteinen ei-kaupallinen ja ei-pornografinen heteroseksi; janan välimaastoon sijoittuvat näiden vastapoolit ja risteyskohdat, esimerkiksi parisuhteinen homoseksi ja heteroita palveleva seksiteollisuus; paheksutuimmassa päädyssä ovat mm. fetisismi ja sadismi/masokismi (Rubin 2011, 22–23). Pohjois-amerikkalaisen kinky-tutkimuksen merkittäviä auktoriteetteja ovat mm. Peggy Kleinplatz ja Charles Moser (esim. 2004 ja 2006), jotka ovat tehneet kliinisesti orientoitunutta tutkimusta kinkystä. Sosiaalitieteellistä lähestymistapaa yhdysvaltalaisessa kinky-tutkimuksessa edustaa esim. Staci Newmahr (mm. 2010 ja 2011). Yhdysvalloissa julkaistut kliinisen terapiatyön ohjeet, *Clinical Practice Guidelines for Working with People with Kink Interests*, viittaa amerikkalaiseen vähemmistöstressiteoriaan

(Minority Stress Theory) perustellessaan kinkytietouden tarpeellisuutta (Kink Clinical Practice Guidelines Project 2019).

Yksi teema pohjoisamerikkalaisessa kinkytutkimuksessa on ollut, tulisiko esimerkiksi BDSM nähdä seksuaalisena suuntautumisena (*orientation*, ks. esim. Simula 2015) vai seksuaalisen itseilmaisun muotona (*serious leisure*, ks. esim. Newmahr 2010). En ota tutkielmassani kantaa näiden kahden väliltä. Erottelu on mielestäni epäoleellinen, jos puhutaan täysivaltaisten toimijoiden preferensseistä, joista ei koidu haittaa muille ihmisille. Kirjassaan *Many Splendored Things: Thinking Sex and Play* Susanna Paasonen ottaa seksin käsitteelliseen tarkasteluun ja jäsentää seksuaalisuutta leikin kautta. Hänen tarkastelussaan seksi ja seksuaalisuus irtautuu heteronormatiivisesta luokittelusta. Pony-play, pup-play ja seksibileet asettuvat samaan kategoriaan kuin mikä tahansa seksi. (Paasonen 2018, 1–3.) Tällainen tutkimus, joka tekee monenkirjavat seksuaaliset aktiviteetit näkyväksi luokittelematta niitä, toivottavasti purkaa marginalisoivia erotteluja. Näkisin, että marginalisaatiota näkyväksi tekevälle tutkimukselle on kuitenkin tarvetta, koska se mahdollisesti selittää, miksi kategorioiden purkaminen on tärkeää.

Seksuaalivähemmistöjen kielellisesti tuotettua toiseutta on tutkittu suomalaisessa queer-tutkimuksessa. Marko Salosen (2005) väitöskirjatutkimus heteroseksuaalisuuden hiljaisuudesta näyttää, kuinka heteroseksuaalisuuden normaaliutta tuotetaan kielellisesti suojaikärajaa koskevissa lainsäädännöllisissä keskusteluissa ja nuorten mielipidekirjoituksissa. Tuula Juvosen (2002) väitöskirja *Varjoelämää* ja julkisia salaisuuksia tarkastelee homoseksuaalisuuden kerronnallista rakentumista sotienjälkeisessä Suomessa. Lasse Kekki (2003) on väitöskirjatutkimuksessaan selvittänyt homo/queer-identiteetin rakentumista englanninkielisessä kaunokirjallisuudessa. Hän on myös tarkastellut käsitteellisesti ”pervoteoriaa” ”queer-teorian” suomenkielisenä vaihtoehtona (Kekki 2006, 3–18).

3. TEOREETTINEN VIITEKEHYS: Konstruktionismista tunteiden kulttuuripolitiikkaan

Premisseinä konstruktionismi ja queer-teoria

Tutkielmani paikantuu konstruktionistiseen kulttuurintutkimukseen ja feministiseen queer-tutkimukseen. Käytän konstruktionismia ja queer-teoriaa premisseinä, joihin tutkimukseni nojaa. Kulttuurintutkimuksen voidaan katsoa tutkivan sosiaalisesti rakentunutta todellisuutta (Alasuutari

2013, 32–35). Lähden siis siitä konstruktionistisesta oletuksesta, että kulttuuriset jäsenyydet muotoutuvat kielessä ja sitä myöden sosiaalinen todellisuus on kielivälitteinen: kielessä rakentuva, kielellä uusintuva ja kielellä uusiutuva (Burr 2015, 52–54). Foucault esitti seksuaalisuuden historiassaan, että seksuaaliset konventiot ovat kulttuurisidonnaisia ja vaihtelevat siksi ajasta ja paikasta toiseen. Ei siis ole olemassa muuttumatonta seksuaalista normia, joka ikuisesti määritteli oikean ja väärän seksuaalisuuden. Seksuaalisista jäsenyyksistä käydään kulttuurissa jatkuvaa neuvottelua. (Foucault 1976, 78; 1984, 118–119.) Seksuaalisten normien lisäksi vaihtelua on siinä, kuinka normeja tulkitaan ja sovelletaan ja kuinka ehdottomina tai väljinä sääntöinä ne toteutuvat yksilötasolla. Foucault käyttää esimerkkinä yksiavioisuuden normia, jota sovelletaan eri kulttuureissa eri tavoin. (em. 1984, 132–133.) Tulkinnat siitä, mikä on pettämistä, voivat vaihdella, ja yksiavioisuuden normin kaksinaismoralistinen soveltaminen voi jossain kulttuurissa olla täysin validi seksuaalisen performoinnin konventio.

Queer-tutkimusta motivoi emansipatorinen tiedonintressi. Queer-teoria kiinnittyy feministiseen teoriaan, joka pyrkii tekemään näkyväksi erilaisia kulttuurisia hierarkioita ja siten purkamaan niihin kiinnittyviä valtarakenteita. Queer-tutkimuksen fokuksessa ovat seksuaaliset hierarkiat ja queer-poliittinen identiteettityö. (Karkulehto 2004 Kekin 2006 mukaan, 10–11.) Gayle Rubin, vaatiessaan seksuaalisten valtarakenteiden tutkimusta, on kuvannut nimenomaan erilaisten seksuaalisuuksien hierarkkista suhteutumista toisiinsa (Rubin 2011, 22–23). Judith Butlerin teoretisoinnissa seksuaalisuus on lähtökohtaisesti tekemistä ja toistamista, seksuaalisuuden performointia. Valideja suorittamisen tapoja on tarjolla rajatusti, jolloin suoritukset toistavat sitä matriisia, josta ne syntyvät. Kielellisesti tapahtuva seksuaalisuuden performointi toteutuu puheakteissa. Kieli ei siis ole vain jäsentämisen tai arvottamisen väline, vaan myös identiteettien tuottamisen tapa. (Butler 1990, 235–236.)

Foucault, Goffman ja Ahmed tulkintojen teoreettisena taustana

Tutkimushavaintojen tulkinnassa käyttämäni teoreettinen viitekehys rakentuu erityisesti Michel Foucault'n, Erving Goffmanin ja Sara Ahmedin ajattelulle. Foucault puhuu diskursiivisesta vallasta; valta manifestoituu kielessä, josta todellisuutemme rakentuu. Käyttämämme puheenparret ja puhutavat sekä rajaavat että mahdollistavat sitä, miten jäsenämme ja arvotamme asioita. Valtadiskurssissa tuotettuja marginaaleja voidaan yrittää purkaa joko kyseenalaistamalla, kieltämällä tai muuttamalla niitä. (Foucault 1976, 59–89; Jokinen, Huttunen ja Kulmala 2004, 10–11.) Foucault puhuu normaalistavasta vallasta havainnollistaessaan, kuinka normit tuottavat ja

ylläpitävät kulttuurisia jäsenyyksiä. Foucault'n (1975, 249–251) ajatuskuluissa ulkoa päin tuleva vallankäyttö siirtyy kohteidensa kannettavaksi itsekontrollin muodossa.

Erving Goffmann kuvaa minuuden naamion käsitteellä ihmisen pyrkimystä antaa itsestään toivotunlainen kuva kussakin ympäristössä; julkinen minä on yhdenlainen representaatio itsestä. Ympäristöstä tulevat odotukset ja arvostukset vaikuttavat siihen, kuinka ihminen idealisoi itsensä muille. (Goffman 1971, 45–46.) Jotta tällainen kasvotyö olisi mahdollista, ihmisen täytyy tunnistaa – tietoisesti tai tiedostamattaan – ne kulttuuriset jäsenyykset, joissa erilaiset representaatiot arvotetaan. Kasvotyö arkisimmillaan tähtää niiden odotusten täyttämiseen, joita ihmiselle lankeaa kussakin vuorovaikutustilanteessa. Goffmanin fokus on vuorovaikutuksessa, mutta myös vuorovaikutuksesta kumpuavissa tunteissa. Onnistunut kasvotyö jää usein tiedostamatta; se että muiden kuva henkilöstä säilyy koherenttina, eli täyttää odotukset, on normaali asiointi eikä herätä suuria tunteita. (Goffman 1967, 5–6.) Sen sijaan erityinen menestys tai epäonnistuminen kasvotyössä herättää tunteita. Kasvotyö on pitkälti myös yhteistyötä. Osallistujat sitoutuvat vuorovaikutukseen ja sekä omien että toistensa kasvojen ylläpitämiseen (em. 10–12).

Sara Ahmedin teoretisoinnissa fokus on siirtynyt kielestä tunteisiin. Kulttuuriset jäsenyykset rakentuvat, paitsi kieli-, myös tunnevälitteisesti. Ahmed puhuu ”tunteiden kulttuuripolitiikasta”. Puheaktien arvostukset virittyvät tunnevälitteisesti. Tunne on se, joka lataa kielellisen ilmauksen merkityksen. Tunteita ei nähdä sisäsyntyisinä yksilöllisinä tiloina vaan relationaalisesti ihmisten ja ryhmien välisinä suhteina. Tunteilla on välinearvoa, koska niillä voidaan vaikuttaa kulttuuristen jäsenyyksien uusintamiseen tai muokkaamiseen. Esimerkiksi häpeän tunne voidaan valjastaa seksuaalisten vähemmistöryhmien toiseuttamiseen. (Ahmed 2004.) Eve Kosofsky Sedgwick käsittelee häpeää myös identiteettiä tuottavana tunteena (Kosofsky Sedgwick 2003, 37).

4. TUTKIMUSASETELMA: Eläytymismenetelmä ja kaapista tulemisen kehys

Tutkimuskysymyksenä tarkastelen, kuinka marginaalissa rakentuva seksuaalisuus ja kinkyyden kokemus suhteutuvat sosiaaliseen ympäristöön. Käytän kaapista tulemisen kehystä tuottaakseni aineistoa, joka kuvaisi seksuaalisuutta koskevia kulttuurisia jäsenyyksiä ja normeja. Kaapissa oleminen jo sinänsä kertoo jotain kaapissa olijain ja ulkopuolisten suhteutumisesta toisiinsa, mutta kaapista ulostuleminen voidaan nähdä eräänlaisena totuuden hetkenä, jolloin punnitaan se, mikä

on ollut piilossa, ja se, miten siihen suhtaudutaan. Ulostuleminen laskee kaapin toisistaan eristämät tilat kosketuksiin keskenään ja päivittää niiden välisen suhteen. Hetkellisenä tapahtumana se myös paljastaa ympäristön intuitiiviset reaktiot tuoreimmillaan, harkinnasta ja ajatustyöstä riisuttuina.

Informantteina käytän kinkyjä, kinkyileviä ja kinkystä kiinnostuneita ihmisiä. Johanna Pohtinen toteaa kinkyä seksuaalisuutta ja arkea koskevassa tutkimuksessaan, että kaapissa olemisen metafora kuvaa monien kinkyjen arkikokemusta seksuaalisuudestaan (Pohtinen 2012, 58–59). Kaapista tulemisen kehys on tutkimusasetelmassani konkreettinen kehyskertomus, jonka pohjalta informanttini ovat tuottaneet tarkasteltavakseni eläytymiskertomuksia eli laadullisen aineiston. Pyrin vastaamaan tutkimuskysymykseeni tarkastelemalla eläytymiskertomuksia aineistolähtöisesti lähilukien ja tämän jälkeen teoreettisen viitekehyksen avulla tulkiten.

Metodina eläytymismenetelmä

Valitsin metodiksi narratiivisen eläytymismenetelmän, josta käytetään myös termiä MEBS, method of empathy-based stories (Eskola 1997, 7). Eläytymismenetelmän ideana on lähestyä laadullisen aineiston keruussa koeasetelmaa, jossa yhtä muuttujaa varioimalla voidaan havainnoida sen mahdollisia vaikutuksia. Käytännössä menetelmä toteutetaan niin, että vastaajille annetaan tehtävänantona lyhyt kuvaus tilanteesta, johon vastaajien tulee eläytyä ja kirjoittaa sen pohjalta teksti. Tehtävänantona toimivia kuvauksia, eli kehyskertomuksia tai orientaatioita, on kaksi tai useampia, mutta ne eroavat toisistaan vain yhden muuttujan osalta, kuten vain yhden sanan verran. Toisin sanoen tutkija jakaa informantit ryhmiin, jotka eläytyvät keskenään erilaisiin, mutta toisistaan vain hieman poikkeaviin, tilanteisiin. Näin kertomuksia on mahdollista verrata toisiinsa ja tarkastella erilaisten kehystysten vaikutusta tuotettuihin teksteihin. Informanttien ei ole tarkoitus kertoa varsinaisesti omista kokemuksistaan tai itsestään, vaan eläytyä. Toki ihmisen omat kokemukset ja käsitykset vaikuttavat siihen, miten hän asioita jäsentää ja sanallistaa. Vastaajat tuottavat oman projektionsa siitä todellisuudesta, jossa elävät. (Nikanto & Eskola 2018, 386–388.)

Kolme kehyskertomusta

Eläytymismenetelmän ohjeiden mukaisesti kehystarinan tulee olla lyhyt ja ytimekäs ja siten mahdollisimman yksiselitteinen ja helposti muistettava (Eskola, Mäenpää, Wallin 2017, 275). Tarkoitukseni oli jakaa vapaaehtoisille osallistujille satunnaisesti kahta erilaista kehyskertomusta, jotka eroavat keskenään vain yhden sanan osalta. Kehyskertomus oli kaapista ulostulemisen kuvaus, jossa ystävät suhtautuivat kuulemaansa joko ”positiivisesti” tai ”negatiivisesti” (LIITTEET 1 ja 2).

Testitehtäviä teettäessäni aloin pohtia, olisiko kehystysten kirjoon syytä lisätä kolmas orientaatio, jossa ystävät suhtautuvat kuulemaansa ”neutraalisti”. Toivoin voivani vastata jotenkin kysymykseen, mistä positiivisen ulostulemisen kokemus rakentuu. Tekemällä kolmannen kehyskertomuksen pystyisin ehkä terävöittämään käyttämäni työkalua ja tarkentamaan havaintojani. Lopulta päätin lisätä kehyskertomukseen kolmannen orientaation, jossa ystävät reagoivat ulostulemiseen neutraalisti (LIITE 3). Tehtävänannossa informantteja pyydettiin eläytymään kehystarinassa kuvattuun tilanteeseen ja kirjoittamaan sen pohjalta omat tulkintansa ja päätelmänsä kertomuksen kulusta.

Teetin ennen suunniteltua aineistonkeruuta muutaman testitehtävän vapaaehtoisilla informanteilla. Olin erityisen kiinnostunut 1) kirjoittajien käyttämästä ajasta, jotta voisin antaa vastaajilleni sopivasti vastausaika; 2) kehyskertomuksen ymmärrettävyydestä ja yksiselitteisyydestä; ja 3) antamieni suullisten ohjeiden selyydestä ja riittävydestä. Sain vahvistuksen kaikkiin pohtimiini kysymyksiin. Viisitoista minuuttia oli riittävä vastausaika. Kehyskertomus oli selkeä. Suunnittelemani suulliset ohjeet olivat tarkoituksenmukaiset, joskin päätin testikierroksen perusteella painottaa itse aineistonkeruussa – kahteen kertaan – että vastaajien tulisi ensin *lukea huolellisesti tehtävänanto ennen kirjoittamiseen ryhtymistä*. Tämä siitä syystä, että yksi testi-informanteistani ei ollut lainkaan rekisteröinyt kehystyksen positiivisuutta, neutraaliutta tai negatiivisuutta. Ajatus oli lähtenyt juoksemaan jo pelkästä kaapista ulostulemisen kehystyksestä, eikä vastaaja ollut pannut merkille, kuinka kehyskertomuksessa kuvatut ystävät olivat suhtautuneet kinkyyh – positiivisesti, neutraalisti vai negatiivisesti.

Kinkyt informantteina

Tutkin marginalisoitua seksuaalivähemmistöä suomalaisten kinkkyjen kautta. Suomessa toimii kymmenkunta aktiivista kinky-yhdistystä. Tavoitin vastaajani yhdistyksestä, joka on yksi Suomen aktiivisimmista. Erilaisten kulttuuritapahtumien ja kinkybileiden lisäksi yhdistyksellä on viikoittain säännöllisiä tapaamisia, niin kutsuttuja miittejä, jotka keräävät erilaisin teemoin paikallisia kinkkilijöitä ja kinkystä kiinnostuneita yhteen. Aioin kerätä aineistoni tällaisessa viikkomiitissä, jossa toivoin tavoittavani kerralla kolmisenkymmentä informanttia.

Valitsimme etukäteen yhdessä tapaamisen järjestäjien kanssa sellaisen viikon, jolloin aineistonkeruuni ei veisi liikaa huomiota muulta ohjelmalta. Kyseessä olivat yhdistyksen vapaamuotoiset pikkujoulut, joihin ei ollut järjestetty erityistä asiasisältöä, joten aineistonkeruu

muodosti ison osan illan ohjelmasta. Suurin osa paikalle saapuneista osallistui aineiston tuottamiseen; muutama läsnä olleista jättäytyi tehtävän tekemisestä. Olin järjestänyt kolme erilaista kehyskertomusta yhdeksi tehtäväpaperien pinoksi, josta ne jaettiin osallistujille. Toisin sanoen, kehyskertomukset vuorottelivat siten, että joka kolmas kehystys oli positiivinen, joka kolmas neutraali ja joka kolmas negatiivinen.

Tutkimuksen eettisyys

Pyrin noudattamaan tutkimustyössäni hyvää tieteellistä käytäntöä (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7). Tiedostan, että marginalisoidun ryhmän tutkiminen edellyttää erityistä sensitiivisyyttä tutkimuskohdettani kohtaan. Samalla kun pyrin tuottamaan mahdollisimman objektiivista tietoa tutkimastani ilmiöstä, pyrin huolehtimaan, ettei tekstini vahingoita aiheettomasti kohteeni julkisuuskuvaa. Yksilötasolla suojelen informanttejani käsittelemällä aineistoa anonyymisti. En ole kerännyt vastaajiltani minkäänlaisia taustatietoja. Kaikki vastaajani ovat täysi-ikäisiä, joten en ole pyytänyt vastaajiani myöskään allekirjoittamaan suostumuslomakkeita, vaan suostumus tutkimukseen osallistumisesta on ollut suullinen.

Aineistonkeruuseen pyysin luvan kontaktoimani yhdistyksen hallitukselta, joka äänesti päätöksestä. Tutkimukseen osallistuminen on ollut vapaaehtoista; vapaavalintaisuutta olen tukenut aktiivisesti. Aineistonkeruusta ilmoitettiin etukäteen yhdistysfoorumilla. Ilmoituksessa informoitiin muun muassa osallistumisen vapaaehtoisuudesta ja aineistonkeruun kellonajasta, jotta tilaisuuteen tulijat tiesivät hyvissä ajoin mahdollisuudestaan jättää osallistumatta aineistonkeruutehtävään tai jopa suunnitella saapumisensa aineistonkeruun jälkeen. Informoin myös vastaajia, että vastauksen voi jättää palauttamatta, mutta että vastauksien nimettömyyden takia en voi enää palautuksen jälkeen poistaa aineistosta yksittäisiä vastauksia. Vastaajia on informoitu tutkimuksen julkisuudesta.

Eläytymiskertomuksista koostuva aineisto

Kinky-yhdistyksen viikkomiitissä tehtävät jaettiin kaikille yhtä aikaa ja kirjoittamiseen annettiin aikaa viisitoista minuuttia. Vastaajille ei kerrottu erilaisista kehystyksistä ennen kirjoittamista, vaan vasta sitten, kun paperit oli kerätty takaisin. Vastaajien kirjoittamiseen käyttämä aika näytti muodostavan summittaisen normaalijakauman annettuun aikaikkunaan, eli vastaamiseen varattu aika vaikutti juuri sopivalta. Kertomuksia kertyi kaikkiaan 32 kappaletta. Miitissä keräämieni vastausten lisäksi sain sähköpostitse, etäinformanteilta, kolme kertomusta. Etävastaajat olivat kinkyfoorumien kautta tavoittamiani kinkyjä, jotka olivat halukkaita osallistumaan aineistonkeruuseen, mutta eivät kinky-

yhdistyksen miittiin. Etäinformantitkaan eivät tienneet erilaisista kehystyksistä ennen tekstinsä palautusta, ja myös heidät ohjeistettiin käyttämään vastaamiseen viisitoista minuuttia. Kaiken kaikkiaan aineisto koostui siis 35 narratiivista. Kehykertomuksittain tekstien jakauma oli 11 positiivisen, 13 neutraalin ja 11 negatiivisen reaktion kehyksestä.

Aineisto osoittautui varsin monipuoliseksi. Osa vastaajista oli kirjoittanut omista kokemuksistaan, kuvaten itse elettyjä ulostulemisen kokemuksia. Osa vastaajista oli spekuloinut omalla ulostulemisella; jotkut kirjoittivat miettineensä muutenkin, miten kertoisivat ystävilleen kiinnostuksen kohteistaan ja miten heidän ystävänsä suhtautuisivat kuulemaansa. Osa vastaajista oli kirjoittanut vastauksensa fiktiivisen tarinan muotoon. Kirjoitustyylien kirjo oli runsas. Joukossa oli kertomuksia, dialogeja, listauksia, itsereflektioita ja kaikkea näiden väliltä. Jotkut tekstit oli kirjoitettu minämuotoon, ensimmäisestä persoonasta käsin. Toiset tekstit oli kirjoitettu kolmannessa persoonassa, ja osassa näistä tarinoista oli jopa keksitty tarinan henkilöille kuvitteellisia nimiä. Joissain narratiiveissa kertoja oli kaikkietävä kuvaten vuoroin keskushenkilön, vuoroin ystävien, ajatuksia. Toisissa kuvauksissa keskityttiin kertomaan keskushenkilön, eli ulostulijan, näkökulmasta käsin.

5. ANALYYSI: Havaintoja aineistosta

Tarkoitukseni oli analysoida keräämääni materiaalia mahdollisimman aineistolähtöisesti. Tähän tarkoitukseen lähiluenta toimi funktionaalisenä välineenä. Diskursiiviset lukutavat todetaan myös Eläytymismenetelmäoppaassa soveltuvaksi lähestymistavaksi. Eläytymismenetelmällä tuotettua aineistoa voi tarkastella myös teemoittelun, taulukoinnin ja tyypittelyn keinoin. (Eskola & Suoranta 1997, 86–99.) Lähiluenta ja teemoittelu lomittuivat luontevasti. Aineiston perusteellinen tarkastelu lukemalla nosti aineistosta esiin erilaisia teemoja ja teemat puolestaan suuntasivat ja syvensivät lukutapaa edelleen. Tuotin aineistosta itselleni taulukoita oman työskentelyni tueksi. Taulukointi auttoi erilaisten teemojen rajaamisessa ja kertomusten välisen variaation tunnistamisessa. Lähiluennan myötä narratiiveista hahmottui myös tyyppikertomuksia. Käyn läpi ensin aineistosta lähilukemalla esiin nousseita havaintoja ja teemoja. Lopuksi esittelen keskeiset kertomustyyppit. Havaintojen syvällisemmän tulkitsemisen olen jättänyt analyysiä seuraavaan lukuun.

Ensimmäiset huomiot aineistosta – kertomusten omaehtoisuus

Kaiken kaikkiaan vastaajat reflektoivat hyvin laajalla kirjolla kuviteltujen ystävien reaktioita, keskushenkilön tuntemuksia ja ulostulon seurauksia. Moni oli, annetusta kehystyksestä huolimatta, kuvannut ulostulemisen tilanteena, jossa ystävät reagoivat keskenään eri lailla. Tällöin ulostulemista saatettiin kuvata jopa eräänlaisena ystävyysuhteen mittarina; avautuminen johti joidenkin ystävien kanssa ystävyysuhteen syventymiseen, joidenkin kanssa tilapäiseen vaivaantumiseen ja sittemmin ystävyden jatkumiseen ennallaan, joidenkin kanssa etääntymiseen. Oli myös kertomuksia ystävästä, joita ulostulo ei heilauta suuntaan tai toiseen, sekä kertomuksia ystävästä, jotka tilaisuudesta innostuneena tunnustavat pitävänsä itse samankaltaisista asioista.

Ensilukemalla päällimmäinen havaintoni aineistosta oli, että kinkyilijöillä näyttää olevan valmiina mielessään jonkinlainen ennakkokäsitys kaapista ulostulemisen kokemuksesta. Näyttäisi siltä kuin valmis narratiivi kertoisi itse itsensä, ympäristöstä tai taustamelusta välittämättä. Kertomukset olivat hyvin yksityiskohtaisia ja kuvailevia. Tehtävään ei ollut suhtauduttu yhdentekevästi. Enemminkin vaikutti siltä, että vastaajilla oli valmiina mielessään selkeä käsitys siitä, kuinka ulostuleminen sujuu ja miten se vaikuttaa ulostulijaan ja tämän ystävyysuhteisiin. Foucault väittää, että ”tunnustaminen” on modernille ajalle ominaista. Ihmisten oletetaan tulevan seksuaalisiksi subjekteiksi reflektoimalla sisimpiä tuntojaan, tulemalla niistä tietoiseksi ja tekemällä tiliä haluistaan ja liikutuksistaan vähintään itselleen, mutta myös muille. (1976, 49–50, 59–61.)

Foucault’n mukaan joidenkin ”syntien” tunnustaminen saa poliittisen painoarvon; jotkut seksuaalisuudet näyttävät kulttuurissa erityisesti tilinteon veroisina (emt. 77–78). Tekstejä lukiessa tuli usein vaikutelma, että vastaaja oli kokenut tärkeäksi välittää jonkin tähdelliseksi kokemansa näkökulman kinkyilyyn. Huoli väärin ymmärretyksi tulemisesta oli ilmeinen monissa kirjoituksissa, ja näitä väärinymmärryksiä yritettiin välttää alleviivaamalla tärkeäksi koettuja ajatuksia ja tuntemuksia. Oli koettu tärkeäksi esimerkiksi painottaa suostumuksellisen ja suostumuksettoman vallankäytön eroa. Kinkybileitä kuvailtiin etiketteineen turvallisena ympäristönä sessioinnille. Kinkyilyä pyrittiin tekemään ymmärrettävämmäksi usein toistuvilla kuvauksilla itse koetuista kinkyilyn hyvää tekevistä vaikutuksista. Tarinoissa kerrottiin esimerkiksi itsevarmuuden lisääntymisestä, eheyden tunteesta, uusien ystävien löytämisestä ja mielihyvystä.

”Sadisti en ole: en halua tuottaa kärsimystä vaan nautintoa kivun kautta.”

Kyseinen aineistositaatti on yhden eläytymiskertomuksen loppukaneetti, jossa selvästi tuotetaan ero patologisen sadismin ja molemminpuoliseen seksuaaliseen mielihyvään tähtäävän sadismin välille. Näin tunnustus saa seksuaalipoliittisen ulottuvuuden. Kertoja tekee näkyväksi seksuaalisuuden, joka tavataan väärinymmärtää patologiaksi, ja antaa sille samalla oikeutuksen kuvaamalla tällaisen seksuaalisuuden todellisia, yleisesti hyväksyttäviä, motiiveja.

Eri kehystyksistä tuotettujen tarinoiden erot

Eläytymismenetelmäoppaassa nimetään variaatio eläytymismenetelmän keskeiseksi anniksi muihin laadullisiin menetelmiin verrattuna (Eskola 1997, 6). Kaikkiaan 35 narratiivista 11 oli kirjoitettu positiivisen reaktion kehystyksestä, 11 negatiivisen reaktion kehystyksestä ja 13 neutraalin reaktion kehystyksestä. Selkeimmin tunnistettavia olivat negatiivisen kehystyksen pohjalta kirjoitetut narratiivit. Ne tekstit, jotka oli kirjoitettu positiivisen tai neutraalin vastaanoton kehystyksestä, olivat monisävyisempiä. Vaikka sekä neutraalin että negatiivisen reaktion kehystyksestä käsin kirjoitetuissa kertomuksissa kuvailtiin negatiivisia tunteita, tunteet olivat sävyiltään ja voimakkuudeltaan erilaisia. Tarinoissa, joissa ystävät suhtautuivat ulostuloon neutraalisti, tarinan päähenkilö koki hämmennystä ja pettymystä. Tarinoissa, joissa ystävät suhtautuivat ulostuloon negatiivisesti, päähenkilö koki olevansa suorastaan epänormaali ja tunsikin, ettei voi enää ikinä kertoa kenellekään taipumuksistaan.

”Henkilö kokee ystävien hylkäävän hänet hänen tarpeidensa ja mieltymystensä takia epäreilulla tavalla. Hän häpeää omia halujaan ja toivoo ettei olisi kertonut mitään. Hän kokee olevansa epänormaali.”

Neutraalin vastaanoton kehystyksestä tuotetuista tarinoista osa oli hyvin neutraaleja itsekkin; asioista puhuttiin asioina, ilman tunnereflektioita. Osassa oli kuitenkin mukana tunnetta: sekä positiivisia että negatiivisia tunteita. Narratiiveissa, joissa ystävät reagoivat neutraalisti mutta päähenkilö koki negatiivisia tunteita, ystävien reaktiot kuvattiin riittämättömiksi tai epärehellisiksi. Ulostulemisen katsottiin olevan niin henkilökohtaista ja vaikeaa, että ystävien odotettiin reagoivan tällaiseen uskoutumiseen jotenkin enemmän kuin vain neutraalisti. Olihan päähenkilö paljastanut itsestään jotain arkaluontoiseksi koettua ja asettanut itsensä haavoittuvaan asemaan. Joissain tarinoissa epäiltiin, että neutraali reaktio kätki taakseen ääneen lausumattomia negatiivisia reaktioita, kuten peiteltyä järkytystä tai hiljaista paheksuntaa.

”Henkilö on kaapista tulemisen jälkeen epävarma ja epäilee, että kaikki pitävät häntä friikkinä. Ystävistään hän juttelee niille eniten keneltä saa vertaistukea. ... Lopulta henkilö on kasvattanut itsevarmuutensa takaisin eikä välitä mitä muut ajattelee.”

Tyypillistä neutraalista kehystyksestä kirjoitetuille teksteille oli tunteiden moninaisuus. Päähenkilö saattoi kokea häpeää kertomastaan tai hämmennystä ystävien neutraalista reaktiosta, mutta myös tyytyväisyyttä omasta rohkeudestaan ja vapautuneisuutta avoimuudestaan. Neutraalin reaktion aiheuttama tunteiden myllerrys vei aikansa, mutta tasoittui ajan kanssa, toisin kuin silloin, jos ystävät reagoivat negatiivisesti. Positiivisesta kehystyksestä käsin kirjoitetuissa tarinoissa vain yhdessä kuvattiin negatiivisia tuntemuksia. Pääsääntöisesti ystävien positiivinen reaktio tuotti positiivisen ulostulemisen kokemuksen ja päähenkilölle positiivisia tunteita. Tällaisia tunteita olivat vapauden, rohkeuden ja avoimuuden kokemukset, helpottuneisuus, voimaantuminen, hyväksytyksi tulemisen kokemus, itsevarmuus, onnellisuus sekä ilo ja innostus siitä, että ystävät olivat kiinnostuneita. Ystävien positiivista suhtautumista kuvattiin myös sydäntä lämmittäväksi. Salaisuuksien jakaminen rakensi myös yhteenkuuluvuuden tunnetta ystävien kesken.

”Henkilö on entistä varmempi itsestään ja suhteestaan ystäviinsä ja siitä, että hänen ystävänsä todella välittävät hänestä.”

Valtakulttuurin ja alakulttuurin välinen jännite

Kertomuksissa kuvattiin usein kaapista tulemiseen liittyvää jännitystä. Omista erikoisiksi koetuista seksuaalisista mieltymyksistä kertominen koettiin suorastaan hermoja raastavaksi. Ystävien reagoidessa positiivisesti jännitys vaihtui nopeasti innostukseen. Mikäli ystävät suhtautuivat neutraalisti, kertoja saattoi suhtautua itsekin tilanteeseen neutraalisti tai hän saattoi kokea pettymystä tai hämmennystä ystävien laimeasta vastaanotosta. Ystävien reagoidessa negatiivisesti jännitys vaihtui häpeään. Koska kinkkylystäään avautuva henkilö ei voinut aavistaa etukäteen, miten ystävät tulisivat suhtautumaan kuulemaansa, useimpien strategiana oli kertoa ensin vain vähän ja pitää kuvailu yleisellä tasolla. Lisää uskaltauduttiin kertomaan vasta, mikäli vastaanotto oli neutraali, ja saadessaan positiivisen vastaanoton henkilö saattoi jopa innostua yksityiskohtaisempaan kuvailuun. Niissä narratiiveissa, jotka kuvasivat ulostuloa negatiivisten reaktioiden kehyksessä, toistui kuvaus siitä, että keskushenkilö päätti vastaisuudessa vaieta kokonaan seksuaalisista mieltymyksistään.

”Kinkyydestä kertominen on hermoja raastava tapahtuma. En tiedä miten kaverit reagoi ja miten välit ja suhteet muuttuvat tiedonjaon jälkeen.”

Teksteissä kuvailtiin kuulijoiden reaktiona usein hämmästelyä ja toisinaan epäuskoa tai järkytystä, mutta myös kiinnostusta ja uteliaisuutta. Kertomuksissa oli myös lukuisia kuvauksia ennakkoluuloista. Ennakkoluuloista oli mainintoja läpi aineiston, mutta selvästi eniten niihin oli viittauksia kertomuksissa, jotka oli kehystetty ystävien negatiivisella reaktiolla. Näissä kuvattiin vahvojakin ennakkoluuloja. Ystävät saattoivat epäillä, että keskushenkilöä hyväksikäytetään tai että tämä on valmis harrastamaan seksiä kenen kanssa tahansa, joka omaa samanlaisen fetissin. BDSM-kirjon seksiä tai sessiointia saatettiin pitää väkivaltana tai jopa raiskauksena. Kerrotusta fetisismistä joutui mahdollisesti kuulemaan piikittelyä, mikä liitettiin populaarikulttuurin esittämiin kliseisiin. Keskushenkilön mielenterveyttä saatettiin epäillä. Joukossa oli jopa maininta pedofiiliin vertaamisesta. Päähenkilölle jäi usein tunne, että hän on epänormaali.

”Ystävät kauhistuvat, pelkäävät hänen ajautuvan huonoon seuraan, väkivaltaisten ihmisten hyväksikäytettäväksi, hakemaan kokemuksia epätervein keinoin. He ajattelevat hänen haluavan seksiä kenen kanssa vain, joka kohtelee häntä huonosti.”

Ystävien hämmästely – jopa epäusko – oli läsnä myös positiivisella reaktiolla kehystetyissä kertomuksissa. Tällöin hämmästelyyn kuitenkin liittyi halu saada lisää tietoa aiheesta. Positiivisesti reagoivat ystävät esittivät lisäkysymyksiä, eivät asenteellisia tyrmäyksiä.

”Henkilölle tulee hieman epävarma olo, sillä hän ei tiedä miten selittää asia. Hän on kuitenkin iloinen, että häneltä kysytään kysymyksiä aiheeseen liittyen.”

Kertomuksissa, joissa ystävät suhtautuvat negatiivisesti, välit ystäviin useimmiten kärsivät. Ystävyys ei ollut enää ennallaan tai välit katkesivat kokonaan. Oli myös toisenlaisia kuvauksia. Joku kertoja koki positiiviseksi, että ystäväpiiristä karsiutui pois ne, jotka paljastivat ennakkoluulonsa ja haluttomuutensa muuttaa asenteitaan. Ystävyys jäljelle jääneiden kesken syveni entisestään. Yksi kertoja kuvasi ulostulemistaan omalle kumppanille, jonka ensireaktio oli järkyttynyt ja pettynyt. Akuutin parisuhdekriisin lauettua suhde kuitenkin jatkui entistä vahvemalla pohjalla. Joku myös arveli, että ystävien negatiivinen reaktio ei koske kinkkyilyä itsessään vaan ennemminkin näiden omaa suhdetta kinkkyilyyn. Kyse on tavallaan ajatusleikistä: miltä itsestä tuntuisi, jos tarjoutuisi tilaisuus harrastaa jotain kinkyä, ja tämä kirvoittaa negatiivisia reaktioita.

”Ensimmäinen reaktio on syvä hiljaisuus, mikä kääntyy piikittelyksi ja epäilykseksi henkilön muista seksuaalisista piirteistä. Piikittely kestää aktiivisesti muutamia viikkoja ja sitten laantuu, mutta nousee taas, kun jokin ulkoinen ärsyke tuo asian esiin.”

Representaation päivitys

Teksteissä kuvattiin eri tavoin sitä, miten ystävät joutuvat yhdistelemään aiempaa kuvaa keskushenkilöstä uuteen tietoon. Joissain kertomuksissa kinkyilijä ennakoi itse tulevan ristiriidan ja aloitti ulostulonsa tähän liittyvällä pohjustuksella. Jotkut ystävät totesivat aavistaneensa jotain jo aiemmin. Kinky-minä ei ollut ollut niin tarkoin varjeltu salaisuus, etteikö siitä olisi voitu toisinaan tiputella vihjeitä muille. Tilannetta saatettiin kuvata palasten loksahamisena paikoilleen. Oli myös ulostulemisen kuvauksia, joissa uusi informaatio ei heilauttanut ystäviä suuntaan taikka toiseen. Kinkyys istui keskushenkilön imagoon kuin nenä päähän.

”Ystävä, joka on tuntenut henkilön pidempään alkaa ajatella hetkiä menneisyydestä ja henkilön luonteenpiirteitä, onko näissä ollut viittauksia siitä että henkilö olisi kinky. Profiili toisesta jäsentyy.”

Joskus kaapista esille nostettu aines yllätti ystävät pahanpäiväisesti, ja he joutuivat takeltelemaan yhdistäessään entistä ja uutta kuvaa keskushenkilöstä. Mikäli asian pureskelu eteni hyvässä hengessä, aiheesta keskusteltiin yhdessä. Ystävät esittivät tarkentavia kysymyksiä ja muodostivat vastausten perusteella jonkinlaisen ymmärryksen asiasta. Niissä kertomuksissa, joissa ystävät reagoivat neutraalisti eivätkä esittäneet kysymyksiä, keskushenkilö tyypillisesti oletti ystävien jatkavan pohtimista itsenäisesti tai keskenään, keskushenkilön poissa ollessa. Pahimmassa tapauksessa ystävät eivät nielleet kuulemaansa ensinkään. Ystävät saattoivat suorastaan järkyttyä ja kieltäytyä uskomasta minkäänlaisia selityksiä tai perusteluja kuvatulle toiminnalle tai he reagoivat esittämällä itsepäisesti stereotyyppisiä ennakkoluuloja.

”Ystävät: Päällimmäisenä hämmennys ehkä epäuskokin siitä mitä kaikkea toinen on kertonut. Sulateltavaa on koska ero henkilön arkiminään on kovin iso. Yllätynyt olo myös, eivät olisi arvanneet.”

Ulostulon suhde tabuihin: strategiana tabujen kunnioittaminen, tabuista piittaamattomuus tai tabulla ratsastaminen

Yksi kehyskertomukseen, eli kirjoitustehtävään, liitetyistä apukysymyksistä oli: ”Mitä henkilö kertoi ystäville kinkyilystään?” Tarinoihin olikin kirjoitettu paljon kuvauksia siitä, mitä oli katsottu sopivaksi kertoa, ja toisaalta myös joitain kuvauksia siitä, että oli katsottu parhaaksi kertoa kaikki kerralla, mitään peittelemättä. Monissa kertomuksissa kannettiin vastuuta toisten mukavuudesta ja sietokyvystä; varottiin kertomasta liikaa tai liian vaikeita asioita. Itsesensuuria perusteltiin sekä sillä, että haluttiin välttää järkyttämistä muita, että sillä, ettei haluttu asettaa itseä liian alttiiksi.

”(kertoj) varovaisesti perusasioita – ei mitään raflaavaa, sillä toisten järkyttäminen ja itsensä alttiiksi asettaminen ei ole tarpeellista”

Joissain tarinoissa päähenkilö ulostulostaan huolimatta pidättäytyi puhumasta seksistä. Hän kertoi kinkyilystä joko ihmissuhteina, harrastuksena tai muina nautintoina. Seksistä puhumista saatettiin välttää yhtäältä siksi, että siitä puhuminen koettiin kiusalliseksi, tai toisaalta siksi, että siitä kuulemisen ajateltiin olevan kiusallista ystäville. Suomalaisessa kulttuurissa seksi itsessään on tabu (Kontula 2008, 13; Pohjola 2009, 248). Seksistä ei ole tapana puhua, vaikka se onkin esillä esimerkiksi populaarikulttuurissa (Karkulehto 2011, 58; Kontula 2008, 13).

”Hän kertoo tarkemmin kuinka hän tapasi tyttöystävänsä ja valottaa alistumistaan enemmän menemättä kuitenkaan yksityiskohtiin. Seksielämästään hän ei varsinaisesti halua puhua.”

Joissain tarinoissa sen sijaan kerrottiin nimenomaan kinkystä seksistä, mutta sensuroitiin esimerkiksi joitain fetissejä tai kinkyiksi miellettyjä tuntemuksia. Tällaisessa itsesensuurissa oletettiin, että seksiin liittyvät toiminnot ovat helpommin ulkopuolisten ymmärrettävissä kuin seksistä irrotetut fetissit. Erilaiseksi ja oudoksi koetut asiat saattavat herättää ihmisissä inhoa ja moralisointia (Ahtola, Forsström, Paalanen 2019, 58; Kontula 2008, 71–76). Näin ollen liian erilaisiksi miellettyistä mielihaluista kertominen voi tuntua liian isolta riskiltä, jos haluaa välttää perverssiksi leimautumista.

”Kertoi tarpeestaan dominoida osana seksiä, epäillessään ystävien suhtautumista asiaan jätti kuitenkin huomattavasti kertomatta. Puhui tilanteen hallinnasta, sitomisesta ja toisen orgasmin kontrolloimisesta. Jätti kertomatta sen kuinka kyyneleet kiihottavat.”

Seksiin liittyvä tabu rajoittaa, missä ja miten seksistä on sopivaa puhua. Yleensä seksin näkyminen ja kuuluminen rajoittuu vain viihteeseen, pornografiaan ja asiantuntijapuheeseen. Seksistä ei ole tapana puhua arkisesti. (Karkulehto 2011, 58.) Jopa normin mukaisesta seksistä puhuminen voi herättää paheksuntaa ja moralisointia. Seksiä koskeva tabu ja marginalisoiduille seksuaalisuuksille annettu luonnottomuuden leima limittyvät ja tekevät yhdessä kinkystä seksistä puhumisen vielä vaikeammaksi kuin yksin seksistä tai jostain omituisuudesta. (Paalanen 2015, 34–37.)

”Henkilö kertoo arkaillen ja aiheita vähätellen siitä mitä hän tekee ja selostaa asiat suurpiirteisesti. Hän kertoo tekevänsä asioita mitkä eivät ole yleisesti hyväksytyjä ja joista yleensä hyssytellään.”

Kertomusten kinkyilijät eivät näyttäyty vain käyttäytymistään puolusteleivina häpeäpilkkaina. He eivät nöyry ennakkoluulojen edessä, vaan pitävät kiinni identiteetistään, vaikka se vaatisi pinnistelyä. Taivastelun ja piikittelyn aiheuttama häpeä tai ystävien menettämisen kirvoittama suru eivät horjuta uskoa oman tekemisen oikeutukseen. Joissain teksteissä kuvattiin kursailematonta tapaa kertoa kinkyilystä. Näissä kertomuksissa kinkyilijä puhui kinkystä kuin mistä tahansa harrastuksesta konsanaan. Yleisempiä olivat kuitenkin kuvaukset, joissa piittaamattomuus ympäristön reaktioista kuvattiin ennemminkin sietokyvyn kasvattamisena sille, ettei ympäristö välttämättä pysty ymmärtämään kinkyilyä. Oli ympäristön reaktio mikä tahansa, itse kinkyyn seksuaalisuuteen se ei vaikuta.

”Ymmärtää ei tarvitse, mutta jos asia vaivaa niin paljon että ystävyys kärsisi, niin tervemenoa. Minä en halua, enkä aio laittaa aikaani ja vaivaani ihmisiin, jotka eivät voi hyväksyä minua itsenäni.”

Teksteissä oli viittauksia myös siihen, kuinka kinky osin määrittänyt erontekona tavallisuuteen. Joissain tarinoissa keskushenkilö – tai omakohtaisissa kuvauksissa kertoja itse – kuvataan muutenkin oudoksi, kuin erilaisuus olisi osa hänen identiteettiään. Joissain kertomuksissa ystävät ovat jo aavistaneet ennen kaapin avautumista jotain ulostulijan suuntautumisesta. Kinkyillä vaikutti olevan selvä näkemys siitä, minkälaisia asioita muut ihmiset pitävät erityisen paheksuttavina tai järkyttävinä. Tätä tietoa hyödynnettiin sen mukaan, haettiin ympäristöltä hyväksyntää vai peräti paheksuntaa. J. Tuomas Harviainen (2015, 462, 430–432) väittää, että esimerkiksi sadomasokismin harjoittaminen vaatii hyvää informaatiolukutaitoa, monestakin syystä, mutta myös siksi, että sadomasokismi on seksuaalisuutena stigmatisoitua, mutta S/M-kuvastoa on silti runsaasti tarjolla

populaariviihteessä; se ruokkii kinkyä mielikuvitusta, mutta ei ole sellaisenaan soveltuvaa oppimateriaalia, vaan sitä on osattava suodattaa kriittisesti.

”Kerron ystäväilleni, että köydet kiinnostavat. Shibari on trendikästä eikä liian pervoa. Kertoisin naisista jotka tahtovat tulla lyödyksi paljon pienemmälle joukolle tai sitten jollekin, joka ei ole ystävä, jos minusta on kiva, että tulen paheksutuksi.”

Parissa tekstissä myös harmiteltiin, että on tylsää, jos kukaan ei hämmästy. Tabu voi toimia kuin kielletty hedelmä (Pohjola 2009, 251) ja olla osa pervoilun viehätystä. Toisten ihmettely ja paheksunta voi toimia jopa pervoilun polttoaineena; julkeus voi olla nautinto itsessään. Kosofsky Sedgwickin (2003, 37–38) mukaan leimautumisella on keskeinen sija pervouden merkityksellistämässä. Foucault jopa väittää, että mitä tiukempia ja kattavampia normeja seksuaalisuuteen kohdistuu, sitä suuremmaksi kasvaa vastarinnan maaperä. Esimerkiksi puritaanisuudesta kuuluisaa viktoriaanista aikaa ja 1900-luvun alun kliinisen seksologian paneutumista seksuaalisuuksien luokitteluun ja patologisointiin hän kutsuu ”perversioiden juurruttamisen” ajaksi. (1976, 32–42.) Voidaan siis ajatella, että mitä kielletympi hedelmä sitä palkitsevampaa on sen poimiminen sille, jonka seksuaalinen virittäytyminen on luonteeltaan kapinallista.

”Reino itse oli hieman hämmentynyt kun kukaan ei reagoinut mitenkään. Tavallaan häntä risoi kun kinkyily alkoi olla niin mainstreamia ettei kukaan hämmästy.”

Tyypikertomukset

Kirjoituksista on löydettävissä neljä tyypillistä kertomuksen kulkua. Tarinoissa on variaatiota, eikä niitä voi missään nimessä pakottaa yhden-, tai edes neljänlaiseen muottiin, mutta vaikka kertomuksissa on eroavaisuuksia, niistä myös piirtyy selvästi esiin tyypilliset narratiivit. tarinat alkavat tyypillisesti siten, että keskushenkilö jännittää kertomista ja yrittää etsiä sopivaa tilannetta asiansa kertomiseen. Kaapista ulos tuleminen aloitetaan varovasti tunnustellen ja valikoiden, mitä tohditaan kertoa ja mitä jätetään kertomatta. Ystävien positiivinen tai negatiivinen reaktio viitoittivat molemmat melko selvästi, miten kaapista tuleminen tapahtuu ja mitä siitä seuraa. Näissä kertomuksissa vaikutukset olivat pääsääntöisesti kauaskantoisia. Ystävien neutraali reaktio sen sijaan tuotti kahdenlaisia narratiiveja, joille oli tyypillistä koettujen vaikutusten verrattain lyhyt kesto. Tyypikertomukset ovat 1) positiivinen vastaanotto jaettujen positiivisten vaikutusten

tuottajana, 2) neutraali vastaanotto kinkyä normalisoivana reaktiona, 3) neutraali vastaanotto kinkyä vieraannuttavana reaktiona, 4) negatiivinen vastaanotto kinkyä stigmatisoivana reaktiona.

Ystävien reagoidessa positiivisesti he hämmästyvät, mutta antavat siitä huolimatta positiivista palautetta. Positiivisesti suhtautuvat ystävät kyselevät lisää, minkä kinkyilijä tulkitsee vilpittömäksi tiedonjanoksi. Onhan hän jo saanut hyvän vastaanoton. Keskeistä näissä narratiiveissa on keskusteluilmapiirin vapautuminen. Kinkyilystään avautunut keskushenkilö innostuu kertomaan lisää, mutta myös ystävät saattavat avautua omista mieltymyksistään, ja aiheen herättämistä ajatuksista voidaan ylipäätään jutella entistä avoimemmin. Keskushenkilö saattaa kokea hämmennystä ja reflektoida omia taipumuksiaan suhteessa yleisiin normeihin, mutta ennen kaikkea myös positiivisia tuntemuksia, kuten helpottuneisuutta, voimaantumista, iloa ja hyväksytyksi tulemistä. Ystävyysuhteet säilyvät joko ennallaan tai jopa syvenevät entisestään.

”Ystävien kommentit ovat positiivisia ja henkilö uskaltautuu jatkamaan. Pahin jännitys on tiessään ja tilalla on hienoinen innostus. ... Keskustelun jälkeen henkilö tuntee syvempää yhteyttä ja luottamusta ystäviään kohtaan. Hän on saanut kertoa itselleen tärkeästä asiasta ja tullut hyväksytyksi.”

Ystävien suhtautuessa neutraalisti he saattavat aluksi yllättyä, mutta suhtautuvat sitten asiaan ilman tunnelatausta. Keskushenkilö tyyppillisesti olettaa, että ystävät jatkavat keskustelua myöhemmin, joko keskenään tai muiden henkilöiden kanssa. Tai heidän arvellaan vähintään pohtivan asiaa myöhemmin itsekseen. Harvoissa kertomuksissa oletettiin, että neutraali reaktio ja asian pikainen käsittely oli itse asiassa kaikki, mitä ulostulosta seurasi. Ystävien kuvataan yleensä suhtautuvan kahtalaisesti. On ne, jotka hyväksyvät kuulemansa, ja ne, jotka reagoivat ristiriitaisesti tai torjuvasti. Hyväksyvän neutraalisti reagoivat ystävät kyselevät lisää aiheesta. Heille vastataan ja sitten siirrytään seuraaviin asioihin. Ystävyys säilyy ennallaan. Keskushenkilö kokee tulevansa hyväksytyksi eikä koe tarvetta piilotella mielenkiinnon kohteitaan.

”henkilö oli jo jonkin aikaa toivonut saavansa jakaa asiasta ystävilleen. Asia oli hankala tuoda esille, sillä henkilön ystävät eivät juuri ollenkaan puhuneet tämän tyyllisistä asioista. ... Ystävät pitivät henkilöä hieman outona, mutta siinä ei ollut mitään normaalista poikkeavaa.”

Toinen tyyppillinen neutraalia reaktiota seuraava tarinan kulku on keskusteluilmapiirin tukahtuminen. Ystävät eivät kysele enempää, eikä kinkyistä suuntautumisestaan kertonut henkilö uskalla kysyä, mitä he miettivät. Keskushenkilö kokee epävarmuutta ja miettii, mitä ystävät hänestä

ajattelevat tai mahdollisesti puhuvat, kun hän ei ole paikalla. Hän olettaa ystävien näkevän tämän eri lailla kuin ennen. Tunteita kuvaavat hauraus, ulkopuolisuus, mielipaha, epäonnistuminen ja lievä häpeä. Ajan kanssa itsevarmuus kuitenkin palautuu ja tilanne normalisoituu. Tyypillistä niille narratiiveille, joissa ystävät reagoivat neutraalisti, on arvailujen varaan jääminen. Toisin sanoen, riippuu hyvin paljon keskushenkilön omasta tulkinnasta, kumman tyyppikertomuksen suuntaan vaakakuppi lopulta kallistuu.

”Tuntuu pahalta, kun kukaan ei reagoi, ystävien olisi tärkeää sanoa edes, että kiitos kun kerroit / luotit / jaoit. Vaikka ystävät eivät voisi samaistua tai ymmärtää, tulisi kuitenkin voida ymmärtää tilanne ja sanotun merkitys sisällöstä huolimatta.”

Ystävien negatiivinen reaktio kuvataan kertomuksissa tyypillisesti kauhistumiseksi. Järkytystä seuraa epänormaaliusdiskurssi, jossa tulevat esiin ystävien aiheeseen liittyvät ennakkoluulot. Negatiivisesti reagoivilla ystävillä on valikoiva kuulo. He eivät näe kokonaisuutta vaan kiinnittävät huomionsa vain niihin yksityiskohtiin, jotka vahvistavat heidän ennakkoluulojaan. Heille on turha yrittää kertoa nautinnosta, suostumuksellisuudesta tai valistuneista valinnoista. Ystävät ottavat holhoavan asenteen keskushenkilöön; ajatellaan, että tämä ei ymmärrä omaa parastaan. Seuraa pettymys itsen ja ystäviin. Läsnä ovat myös häpeä, suru, menetys, sekä epänormaaliuden ja hylätyksi tulemisen tunne. Ystävyysuhteet eivät palaa enää ennalleen. Keskushenkilö saa lommon itsetuntoonsa, mutta hänen minäkuvaansa tai seksuaalisuuteensa se ei vaikuta. Hän päättää, ettei vastaisuudessa kerro kellekään suuntautumisestaan.

”Hän kokee nyt olevansa ulkopuolella, minä ja ne muut. Hän miettii miksi kinkyily herättää niin helposti ja vahvasti negatiivisia ajatuksia, niin kuin hänessä olisi jotain vikaa.”

6. HAVAINTOJEN TULKINTA

Jo pelkästään se, että kinkyilystä kertominen on asia, joka jännittää, suorastaan raastaa hermoja, kertoo vallitsevista normeista. Tutkimusaineiston kertomuksissa kinkyt kuvaavat, miten kaapista tuleva jännittää ystävien reaktioita ja ulostulemisen vaikutuksia ystävyysuhteisiin. Joskus pahimmat pelot myös realisoituvat, ja marginaaliin vaiennettu kinky oppii pitämään seksuaalisuutensa piilossa. Paheksuva suhtautuminen erilaiseen seksuaalisuuteen uusintaa tehokkaasti vallitsevia normeja. Marginalisoitu seksuaalisuus pysyy marginaalissa, jos sen ei anneta

näkyä eikä kuulu. Butlerilaisittain ilmaistuna diskursiivisen käytännön kapea-alaisuus rajaa tarjolla olevia valideja seksuaalisen performoinnin tapoja (Butler 1990, 90–91).

Joissain kertomuksissa ulostulon pehmentämisen strategiaksi oli valittu kertominen joko vain kinkystä seksistä tai vain kinkyilystä ilman seksiä. Tällainen pyrkimys karsimiseen havainnollistaa, että kinkyyn liittyy kiinteästi sekä seksin että epätyypillisyyden tabut. Seksistä puhuminen itsessään on tabu (Kontula 2008, 13), mikä tekee seksuaalisuudesta puhumisen vaikeaksi. Vielä vaikeampaa siitä tulee, jos seksuaalisuus koettelee normaaliksi määritellyn rajoja (Paalanen 2015, 34–37). Päällekkäisvaikutus tavallaan tuplaa ulostulemisen kynnyksen.

Itsesensuuri kertoo marginalisoidun seksuaalisuuden ja vallitsevan normin välisestä jännitteestä. Foucault puhuu normaalistavasta vallasta. Foucault'n valtakäsityksessä ulkoa päin harjoitettava vallankäyttö, kuten valvonta, kurinpito ja sanktioiden uhka sisäistetään yksilön itsensä kannettavaksi. Näin ajateltuna itsekontrolli on sisäistettyä kurinpitoa. Normatiivinen kurinpito ylläpitää tärkeinä pidettyjä normeja. (Foucault 1975, 249–251.) Itsesensuuri kumpuaa sisäistetyistä normeista, joita rikkovaa uhkaavat korjaaviksi tarkoitetut sosiaaliset sanktiot. Vallitsevaan kulttuuriin sisältyy jäsenys siitä, mikä on yleisesti hyväksyttävää seksuaalista toimintaa ja mikä ei. Jäsenys on hierarkkinen ja tunnistettavissa. Erving Goffman on käyttänyt kasvotyön käsitettä kuvaamaan sitä minuuden editointia, jossa ihminen valitsee kuhunkin tilanteeseen ja ympäristöön sopivat representaatiot itsestään. Ihminen tekee valintoja, mitä kertoa tai jättää kertomatta itsestään, voidakseen esittää muille ideaaliminän. Ideaaliminä on sosiaalista pääomaa – oletettu toiverepresentaatio itsestä – ja siksi niin tärkeä. (Goffman 1969, 5 ja 33–42.)

Leimautuminen – Goffmanin (1963, 14–15) sanastossa stigma – tarkoittaisi sosiaalisen pääoman menettämistä. Onnistunut kasvotyö vaatii myös toisten kasvojen ylläpitämistä (Goffman 1969, 6–15). Kaapista tuleva kinky jätti valikoiden kertomatta monia asioita suojellakseen molempien osapuolten kasvoja. Rajatessaan kertomisiaan kinkyilijä reflektoi, mitkä asiat ovat muiden vastaanotettavissa ja minkälaisia asioita heidän vuorovaikutuspalettinsa kattaa tai mihin se voisi venyä ilman kohtuuttomia ponnistuksia. Kaapista voidaan nostaa asioita esille valikoiden, riippuen siitä minkälaiseen representaatioon tähdätään. Kinky orientaatio ei välttämättä näy päälle, toisin kuten esimerkiksi homoseksuaalinen parinvalinta tai sukupuolen korjaustyö, joten seksuaalisessa normistossa on mahdollista luovia. Tämä vaatii kuitenkin normiston tuntemista ja on mahdollista vain, jos vuorovaikutukseen osallistuvat jakavat kulttuurisen ymmärryksen siitä, minkälaiset asiat ovat hyväksytyjä, paheksuttuja tai tyystin kiellettyjä ja kuinka paljon arvotukset joustavat.

Kertomuksissa kuvattiin eri tavoin sitä, kuinka ystävien muodostama kuva keskushenkilöstä joko muuttuu, täydentyy, säilyy ennallaan tai on suorastaan yhteensovittamaton aiemman kanssa. Jo pelkästään se, että keskushenkilön imagoa verrataan entiseen – aikaan ennen ulostulemista – kertoo jaetusta ymmärryksestä, että kaapissa on piilotettua ainesta: jotain, mitä ei ole aiemmin esitelty muille. Parhaassa tapauksessa ystävät toteavat, että kaapista tullut kinkyilijä on sama ihminen kuin aina ennenkin, mutta tällöinkin tähän arvioon on tultu ajallisen vertailun kautta. On peilattu uutta tietoa vanhaan kuvaan ja todettu ne yhteensovitettaviksi.

Ystävien neutraalin reaktion tulkitseminen peiteltyksi järkytykseksi tai hiljaiseksi paheksunnaksi kuvaa niitä normeja ja arvoja, joiden ajatellaan määrittävän valtakulttuurua. Ulostuleva tavallaan projisoi omat oletuksensa ystäviltaan samaansa neutraaliin reaktioon. Neutraali reaktio toimii tässä ”tyhjänä tauluna”, jolle on helppo heijastaa jokin ennakkokäsitys ympäristön reaktioista. Neutraali reaktio jättää enemmän tilaa tulkinnoille kuin selkeän positiivinen tai negatiivinen reaktio. Goffmanin vuorovaikutusta koskevassa teoretisoinnissa toisen huomiointi kuvataan rituaalinomaiseksi vahvistamiseksi, jossa kommunikaation vastavuoroisuus ja tutut konventiot ylläpitävät osallistujien kasvoja (em. 1969, 58–59). Mikäli kaapista tuleva kinkyilijä kokee, että hänen avautumisensa ei saa sitä huomiointia, mikä normaalisti ystävien välisessä vuorovaikutustilanteessa on varattu tärkeille henkilökohtaisille aiheille, hän saattaa kokea hämmennystä ja häpeää.

Kosofsky Sedgwick kuvaa häpeää nimenomaan yhteyden katkeamisena. Häpeä on sitä, kun yksilö ei saa vuoropuhelussa muilta sitä positiivista vahvistusta, joka todentaa heidän välisensä yhteyden ja yhteenkuuluvuuden. (Kosofsky Sedgwick 2003, 36–37.) Jos muut eivät vaivaudu ymmärtämään yksilöä, häneltä viedään hänen arvonsa yhteisönsä täysivaltaisena jäsenenä. Sarah Ahmed kuvaa häpeää tunteena, joka edellyttää todistajan läsnäolon ja yhteisön, jota vasten häpeä kumpuaa. Yhteisöä sitovat yhteen ideaalit; epäonnistuminen näissä ideaaleissa tuottaa häpeää. Häpeä on siis tunne, joka kuvaa kokijansa suhteutumista sosiaaliseen ympäristöönsä. (Ahmed 2004, 139–140.) Häpeä on ulkopuolisuutta, toiseutta suhteessa heihin, jotka eivät yritä virittäytyä samalle taajuudelle.

Häpeä toimii tehokkaana sosiaalisena sanktiona. Foucault'n mukaan rangaistuksen tulee olla välitön, jotta se toimisi tehokkaasti. Sanktioiden tulee myös kohdistua riittävän harvoihin, jotta enemmistö sitoutuu sääntöjen valvomiseen ja sanktioiden täytäntöönpanoon. (Foucault 1975, 144–145.) Hapaisu on juuri tällainen välitön sosiaalinen sanktio, jolla voidaan toiseuttaa niitä, jotka muodostavat vähemmistön. Oli kyse ennakkoluulojen lietsomisesta, piikittelystä, toisen

seksuaalisuudella spekuloinnista tai haluttomuudesta ymmärtää tai uskoa kuulemaansa, toimiva keskusteluyhteys on katkaistu sen merkiksi, että kinkyilijän olisi syytä korjata käyttäytymistään.

Niissä tarinoissa, joiden kehyksessä ystävät reagoivat negatiivisesti, toistui kokemus siitä, ettei kertoja voi enää kertoa seksuaalisuudestaan muille. Toisin sanoen, ulostulemisen kokemusta ja ympäristön vastaanottoa kannetaan mukana. Se jää kantajansa mieleen vaikuttamaan hänen ihmissuhteisiinsa ja mahdollisiin uusiin kaapista tulemisen tilanteisiin. Ahmed (2004, 255) puhuu tunteiden kulttuuripolitiikasta; voimakkaat tunteet voidaan valjastaa kulttuurisen järjestyksen ylläpitämiseen – tai muuttamiseen. Häpeän langettaminen erilaiselle seksuaalisuudelle on tehokas keino uusintaa vallitsevaa seksuaalinormatiivia ja pitää marginalisoitu marginaalissa.

Ympäristön negatiivinen reaktio ei kuitenkaan vaikuta kinkyn seksuaalisuuteen. Tämä oli esitetty kautta linjan hyvin selkeästi, kuin rajanvetona, joka sanoo: ”Voit loukata tunteitani, muttet rikkoa seksuaalisuuttani.” Kosofsky Sedgwick kuvaa häpeää ja ylpeyttä toistensa kääntöpuolina. Samat ainekset, jotka tuottavat ihmiselle häpeää, voivat myös vahvistaa hänen minäkuvaansa. Identiteettityö voi rakentua häpeän vastarinnalle. Häpeän selittäjä on yksinäinen sankari, voimakkaampi kuin muut: se, joka ei liiskaantunut tallattaessa. Kaksinaisuus on tunnistettavissa myös toiseen suuntaan. Ylpeyden ja nöyristelemättömyyden diskurssit kuljettavat mukanaan häpäistyksi tulemisen historiaa. (Kosofsky Sedgwick 2003, 35–38.)

Foucault'n (1976, 13–14, 75–76) mukaan hegemoninen seksuaalisuutta määrittävä diskurssi kutsuu luokseen vastapuhetta. Kinkyjen puhe mielihyvistä, valistuneista valinnoista, suostumuksellisuudesta, hyvinvoinnista ja sosiaalisista suhteista voidaan nähdä vastadiskurssina, joka pyrkii uudelleen määrittämään seksuaalisuutta, joka on tavattu leimata patologiaksi. Pyrkimys on määritellä kyseinen seksuaalisuus nimenomaan seksuaalisuutena – ei sairautena, väkivaltana tai molempina. Puhuttaessa mielihyvistä osoitetaan kinkyilyn tähtäävän seksuaaliseen tyydytykseen. Moniin kinkyihin aktiviteetteihin liittyy riskejä, joten kinkyt katsovat tärkeäksi tuoda esille, että riskien tiedostamiseen suhtaudutaan vakavasti ja riittävän tietotaidon ja kokemuksen hankkimista ennen sessiointiin ryhtymistä peräänkuulutetaan aktiivisesti, jotta osallistujat osaisivat tehdä valistuneita valintoja. Tässäkin kinkyily rinnastuu ”normiseksi”; sekä kinkyseksiin että penetraatioseksiin liittyy omat turvaseksidiskurssinsa. Suostumuksellisuudesta muistuttaminen ja turvasanoista ja -eleistä kertominen alleviivaa kinkyilyn vapaavalintaisuutta ja erottelee seksuaalisen dominoinnin ja sadismin väkivallasta. Kinkykulttuuriin keskeisesti liittyvä etiketti ja kinkybileiden turvallisemman tilan säännöt voidaan nekin nähdä vastapuheena, jolla

irtisanoudutaan holtittomasta seksianarkiasta. Puhe hyvinvoinnista ja sosiaalisista suhteista kiinnittyy oikeuksiin terveydestä ja terveyttä ylläpitävistä ihmissuhteista. Tällä osoitetaan, paitsi ettei kinky ole sairautta, että sillä itse asiassa on joillekin ihmisille mielenterveyttä ja sosiaalista hyvinvointia edistäviä vaikutuksia.

Anneli Pohjola (2009, 251–252) toteaa tabujen luonnetta kuvaillessaan, että tabun rikkominen vastoin sen nimenomaista kieltoa voi tuoda rikkojalleen vapauden ja voiman tunteen. Tunne voi olla hetkellinen tai kestävä, ehkä jopa identiteettiä tuottava, mihin ympäristön reaktioilla on varmasti vaikutuksensa (Ahmed 2004, 199–204; Kosofsky Sedgwick 2003, 64–65). Kielletyllä hedelmällä voi myös olla erityinen houkutus; se voi tarjota aivan tietynlaista nautintoa juuri kieltonsa vuoksi (Pohjola 2009, 251). Foucault puhuu halun hermeneutiikasta, jolla hän tarkoittaa seksuaalisen subjektin pyrkimyksiä yhteensovittaa seksuaalinen vapaus, nautinto ja kontrolli toisiinsa ja itseensä (Foucault 1984 Helénin 1998 mukaan, 503 – 511). Esimerkiksi tunnustaminen – vaikkapa itse-reflektiivisenä omaelämäkertana tai psykoanalyttisenä terapiana – on minäteknologia, jolla pyritään selittämään omia haluja ja valintoja ja samalla ottamaan haltuun omaa seksuaalisuutta. Ehkä kinkyille ominainen normien rajoilla kulkeminen voidaan nähdä myös yhdenlaisena minäteknologiana, pyrkimyksenä sovittaa yhteen seksuaalinen integriteetti, rajojen rikkomisesta kumpuava mielihyvä, seksuaalinen tyydytys, identiteettityö ja riittävän kunnioittava suhde normeihin. Näin ajatellen kinky on kapinallista seksuaalisuutta. Se on seksuaalisuutta, eikä patologiaa, koska se kurottautuu pitämään kiinni normeista, vaikkei kumarrakaan niille sovinnaisesti. Se on kapinallista, koska toisaalta normien ylenkatsominen ja julkeus toimivat sen polttoaineena.

Kaapista tuleminen on vuorovaikutustilanteena monella tapaa epäsymmetrinen. Se on epäsymmetrinen myös siten, että ulostulija on ehtinyt miettiä ulostulemista ja sen mahdollisia seurauksia ja erilaisia tapahtumien kulkua pitkään. Kaapista tulemista todistavat ystävät sen sijaan tulevat yllätetyksi. Varsinkin neutraalin ja negatiivisen reaktion kehyksestä kirjoitetuissa kertomuksissa kuvailtiin ystävien yllättymistä. Neutraalin reaktion kertomuksissa myös arveltiin, että ystävät ”pitävät reaktionsa piilossa, koska kunnioittavat ... puhuvat myöhemmin avoimemmin”. Goffman (1967, 10–12) kuvailee kasvotyötä vuorovaikutuksena, jossa osallistujat sitoutuvat toistensa kasvojen ylläpitämiseen. Osallistujat pyrkivät ylläpitämään kuvaa toisistaan; kasvojen menettäminen aiheuttaa kiusaantuneisuutta ja nolostumista kaikissa osapuolissa (em. 105 – 108). Kaapista ulos tuleminen aiheuttaa epäjätkumon kasvotyöhön, joten neutraali reaktio voidaan myös

tulkita ystävien pyrkimyksenä säästää kaikkia osapuolia kasvotyön epäonnistumiselta ja sitä seuraavilta vaivaantumisen tunteilta.

Ystävillä saattoi olla vaikeuksia yhdistää uutta informaatiota siihen kuvaan, mikä heillä oli ulostulleesta ystävästään ollut, mutta koska neutraalin reaktion kertomuksissa ystävyysuhteet kuitenkin säilyivät tai palautuivat ennalleen, voisi olettaa, että saatuaan enemmän aikaa asian reflektointiin, ystävät kykenivät sovittamaan itselleen ymmärrettävän käsityksen kinkyilijästä. Toisin sanoen neutraalilla reaktiolla onnistuttiin ostamaan lisää aikaa vaikealta tuntuvan asian käsittelyyn. Sen sijaan ystävien reagoidessa negatiivisesti jotain ehti mennä peruuttamattomasti rikki siten, etteivät ystävyysuhteet palanneet entiselleen. Oli ilmeistä, että ulostulemiseen suhtautuivat helpoiten ne ystävät, joilla oli itselläkin kinkyjä mieltymyksiä ja ne, jotka olivat jo ehtineet aavistaa jotain keskushenkilön kinkyilystä – eli ne ystävät, joille tilanne oli vähiten vieras.

Jonkinlaisesta normien höllentymisestä tai yhtenäiskulttuurin sirpaloitumisesta kertoo se, että joillain kertomusten kinkyillä oli ystäviä, jotka suhtautuivat kuulemaansa arkipäiväisesti tai intoutuivat tulemaan jopa vastavuoroisesti ulos omine haluineen ja taipumuksineen. Toisaalta saatettiin kertoa, että suurin osa ystäväpiiristä on kinkyjä itsekkin. Kulttuuri ei ole erottelujen järjestelmänä pysyvä, vaan alati liikkeessä. Seksuaaliset normit muuttuvat ajasta ja paikasta toiseen (Foucault 1976, 19–32). Siksi on mahdotonta ottaa kulttuurintutkimuksellista pysäytyskuvaa seksuaalisista normeista; on tyydyttävä kuvaamaan liikkuvaa kohdetta. Pohtisen (2012, 35–39) mukaan yhteisöllisyys on kinkyille tärkeää. Tämä koskee todennäköisesti varsinkin niitä kinkyjä, jotka osallistuvat aktiivisesti kinky-yhdistysten toimintaan. Voidaan olettaa, että vastaajani ovat niitä kinkyjä, jotka ovat jo etsiytyneet kaltaistensa pariin ja löytäneet yhteisönsä.

Pohtisen (2012) kinkyä seksuaalisuutta ja arkea tarkasteleva tutkimus kuvaa, kuinka oman seksuaalisuutensa ja oman yhteisön löytäminen tuottaa eheytyksen kokemuksia. Pohtinen toteaa (Kaskisaaren, 2000, ja Karjulaan, 2010, viitaten), että aineistonkeruun kehys voi vaikuttaa identiteetin kokemukseen. Pohtinen pyysi kyseisessä tutkimuksessa vastaajia reflektimaan kokemuksiaan kinkyinä ja osana löytämäänsä yhteisöä. Samat ihmiset kantavat todennäköisesti arjessaan monenlaisia rooleja, joihin kinkyys ei välttämättä istu samoin kuin tutkimustilanteessa, jossa sai vastata nimenomaan kinkynä. (Em. 62–64.) Toisin sanoen tutkimustilanne ja tutkimusaiheen rajaus rajaa myös informantin reflektioita. Näkisin, että tämä on osin myös tarkoituksenmukaista. Olen tässä tutkimuksessa halunnut tarkastella kinkyn suhteutumista ympäröivään kulttuuriin, en omaan viiteryhmäänsä, ja rakentamani tutkimusasetelma palvelee juuri

tätä tarkoitusta. Pohtisen tutkimus toi myös esiin kinkyjen kaapissa olemisen kokemukset, mutta tarkastelun painottuessa kinkyihin aktiviteetteihin ja yhteisöön eheytyminen ja emansipaation kokemukset pääsivät enemmän esille. Kinky voi yhdessä tilanteessa kokea itsensä emansipoituneeksi ja toisessa marginalisoiduksi, kuten Pohtisen tutkimustulosten ja tämän tutkimuksen havaintojen peilaaminen toisiinsa osoittaa.

7. PÄÄTELMÄT: Kaapin tuuletus

Tarkoitukseni oli kinkyyn kautta tarkastella erilaisen seksuaalisuuden suhteutumista ympäröivään kulttuuriin. Olen yrittänyt eläytymiskertomusten kautta tavoittaa jotain siitä kulttuurisesta jäsenyyksestä, miten erilaisia seksuaalisuuksia arvotetaan ja miten ympäröivän kulttuurin suhtautuminen vaikuttaa mahdolliseen marginalisaation kokemukseen. Samalla olen jäljittänyt sitä, kuinka vallitsevaa seksuaalinormatiivia tuotetaan ja kinkyä merkityksellistetään suhteessa toisiinsa.

Kinkyilystä puhuminen ulkopuolisille on vaikeaa. Siitä ei voi kertoa kenelle tahansa, eikä missä tahansa. Se ei ole kuin mikä tahansa muu mielenkiinnon kohde tai aktiviteetti, vaan siitä kertomiseen liittyy suunnittelua, jännittämistä, itsesensuuria ja kuulijoiden reaktioiden tietoista reflektointia. Kinkyistä mieltymyksistä puhuttaessa koetaan tarpeelliseksi puolustella, perustella ja oikeuttaa omaa tekemistä muille. On ilmeistä, että vaikka populaarikulttuuri olisi kinkyä väärällään, kinkyä puhuminen ei ole normin mukaista toimintaa.

Kinkyä puhuminen saattaa olla erityisen vaikeaa, koska ylitettävänä on – ei yksi – vaan peräti kaksi tabua. Seksin tabun ja perversion tabun päällekkäisvaikutusta on vaikea ohittaa. Joistain perversseiksi leimatuista identiteeteistä kertominen on mahdollista ilman viittauksia seksiin. Esimerkiksi homoseksuaalisuudesta kertominen voidaan kehystää parinvalintana tai muunsukupuolisuudesta voidaan puhua nimenomaan vain sukupuolisuutena, ilman että seksiä tarvitsee nostaa pöydälle. Toki näillä vähemmistöidentiteeteillä on omat erityiset leimatuksi tulemisen ongelmat, eivätkä ne varmasti ole vähäisempiä kuin kinkyillä, päinvastoin. Tarkoitukseni on havainnollistaa, että eri vähemmistöryhmien leimautuminen on luonteeltaan erilaista ja kuvata minkälaisia ovat ne stigmat, jotka koskettavat nimenomaan kinkyä. Kinkyä kerrottaessa läsnä ovat väistämättä sekä seksi että perversio, vaikka ulostulija olisi aseksuaali kinkyilijä. Kinkyilyä on vaikea selittää romanttisin tai identiteettipoliittisin motiivein, vaikka se voisi sitä ollakin.

Lisäksi kinkyilystä kertomiseen liittyy monia orientaatiokohtaisia tabuja, eikä leimautumisen riski näin ollen ole kaikille kinkyille samanlainen. Esimerkiksi seksuaalisesti alistuvan miehen mieheys saattaa tulla kyseenalaistetuksi, vaikka alistuminen kuvaisi vain miehen seksuaalisuutta. Orgioita tai ryhmäseksiä harrastavaa naista erityisesti uhkaa haureuden leima. Age playta harrastava daddy tai dominoiva mies on helppo rinnastaa pedofiiliin. Pienten lasten vanhemmille saattaa olla muita vaikeampaa tulla kaapista, koska ulostulo saattaisi kyseenalaistaa heidät kasvattajina. Opettajan tai vaikkapa hammaslääkärin ulostulo sadistina lienee miltei mahdotonta. Erilaisten kinkyyn liittyvien risteävien erojen selvittäminen olisikin aiheellinen tutkimuskohde. Olisi myös hedelmällistä ulottaa tutkimus niihin kinkyihin, jotka eivät ole hakeutuneet kinky-yhteisön pariin.

Ulostulon vaikutusten aikajänteessä on eroja riippuen siitä, suhtautuuko ympäristö marginalisoituun seksuaalisuuteen positiivisesti, neutraalisti vai negatiivisesti. Ympäristön positiivisella ja negatiivisella suhtautumisella on molemmilla kauaskantoisia vaikutuksia. Positiivinen vastaanotto purkaa marginalisaatiota. Se lisää itsevarmuutta, voimaannuttaa, eheyttää ja vapauttaa, syventää ystävyys-suhteita. Negatiivinen vastaanotto synnyttää epänormaaliuden kokemuksia, häpeän tunteita ja sisäänpäin kääntymistä. Tyypillinen kuvaus tästä on, ”ettei voi enää ikinä kertoa kellekään”. Ympäristön suhtautuessa neutraalisti vaikutukset ovat lyhytkestoisempia. Asia käsitellään joutuisasti pois päiväjärjestyksestä ja elämä jatkuu ennallaan. Erilaiseksi itsensä kokeva henkilö voi tuntea hämmennystä, ehkä pettymystä, mutta tunteet hälvenevät ajan myötä, kuten inhimillisillä harmituksilla on tapana.

Osalle ystävien neutraali reaktio tuntuu luontevalta ja asialliselta. Tällainen vastaanotto tekee parhaimmillaan seksuaalisesta suuntautumisesta puhumisen arkipäiväiseksi. Fetissit ja BDSM ovat puheenaiheita siinä missä mikä tahansa muukin. Ulostuleminen on kuitenkin useimmiten henkinen ponnistus, johon saattaa sisältyä myös odotuksia muiden reaktioista. Koska on mahdotonta tietää, kuinka herkästi kukin yksittäinen ihminen kokee tai tulkitsee ympäröivien ihmisten reaktioita, positiivinen vahvistaminen on varmin tapa välttää aiheuttamasta mielipahaa seksuaalisuudestaan kertovalle.

Sara Ahmed sanoo Tunteiden kulttuuripolitiikka -kirjassaan: ”Normatiivisuus on mukavaa niille, jotka voivat siinä asua.” Mitä tulee neutraaliin reaktioon, ajattelisin, että Ahmedin kiteytys kuvaa hyvin sitä, miksi valtakulttuurista käsin voi olla vaikea nähdä neutraalin reaktion volatiilia vaikutusta. Vallitsevan seksuaalinormatiivin sääntöjä noudattava ”voi olla rennosti maailmassa”, joka heijastaa hänen seksuaalisuutensa takaisin ihanteellisena. (Ahmed 2004, 193.) Mukavasti normatiiviin sopiva

ei ehkä tunnista sitä epämukavuutta, jonka normaali marginalisoidussa aiheuttaa. Se, minkä edellinen kokee neutraaliksi, voi kinkystä tuntua hivuttavan epämiellyttävältä. Siitä huolimatta – ja juuri siksi – hänen, joka on mukavuusalueellaan, pitäisi ottaa vastuuta vuorovaikutuksesta ja ojentaa auttava käsi hänelle, joka joutuu pinnistelemaan. Kuivalla maalla sinnittelevän kalan on vaikea auttaa itseään; mahdollisuudet ovat sillä, joka on omassa elementissään.

Vilpitön uteliaisuus koettiin positiiviseksi asiaksi. Hyvä ulostulemisen kokemus rakentuikin positiivisesta vahvistamisesta ja uteliaasta vastaanotosta, jossa kysymyksiä ja kokemuksia voitiin jakaa puolin ja toisin. Sen sijaan omien näkemysten tuputtaminen koettiin ennakkoluulojen lietsomiseksi ja holhoamiseksi. Vaikeneminen ja kantaottamattomuus tulkittiin hiljaiseksi paheksunnaksi tai peiteltyksi järkytykseksi. Kinkyjen orientaatioiden normalisointi ja näkyväksi tekeminen helpottaisi asiasta puhumista kaikille osapuolille. Tämä voisi tapahtua esimerkiksi kinkyaiheisen tutkimustiedon kasvattamisella ja kinkyjen seksuaalisuuksien sisällyttämisellä seksuaalikasvatuksen ja -valistuksen sisältöihin. Oli ympäristön reaktio mikä tahansa, kinkyyn seksuaalisuuteen se ei kuitenkaan vaikuta. Seksuaaliset preferenssit eivät muutu, vaikka sosiaalinen ympäristö vaikuttaisikin kinkyilijän tunteisiin, ihmissuhteisiin ja ymmärrykseen ympäröivistä normeista.

Tabujen ristipaineessa tasapainoilu on kinkyille välttämätön paha, jonka kanssa on pakko elää, mutta joka ei määrittele kinkyä. Kinky näyttäytyy ennemminkin rajankäyntinä, jossa yhteensovitetaan seksuaalista kapinaa ja normitietoista järjestystä. Yhteisöllisyys on kinkyille tärkeää, mutta tämä ei koske pelkästään alakulttuurista yhteisöä, vaan myös ympäröivää kulttuuria kokonaisuutena. Kinky kunnioittaa laajemman yhteisön yhteisiä pelisääntöjä – oikeuttaa sillä seksuaaliset aktiviteettinsa – mutta tekee sen omilla ehdoillaan. Kinkyt näkevät vaivaa sisäisen valistuksen ja etikettitietoisuuden lisäämiseksi alakulttuurisessa yhteisössään. Samalla kinkyt pitävät järkähtämättä kiinni oikeudestaan seksuaalisiin irtiottoihin, kaikkeen siihen, mitä muut saattavat pitää irstailuna tai julkeutena, kunhan kaikkien hyvinvointi tulee huomioiduksi.

Viimeinen teos, jonka luin tutkielmani lähdemateriaalina oli takaperoisesti varhaisin löytämäni suomalainen kinkyaiheinen tutkielma, Auli Kaartisen ja Anna-Kaarina Kippolan *Sadomasokismi – Teemoja vallasta, kulttuurista ja seksuaalisuudesta* vuodelta 1990. Hätkähdyttävää tässä pienessä mutta ansiokkaassa kirjassa oli se, kuinka samaan sävyyn siinä puhuttiin käsittelemästani ilmiöstä. *Seksin ja perversioiden kaksoisstandardi* (em. 3) – se, että viihdeteollisuus tarjoaa runsain mitoin marginalisoitua seksiä, mutta samalla se on vaiettu tabu – queer-aktivismiin rajanvedot (em. 107–

108), ala- ja valtakulttuurin erottelu (em. 54–55, 101–105), kinkyyn kapinallisuus (em. 99–105) ovat kaikki läsnä kolmekymmentä vuotta sitten kirjoitetussa kirjassa. Kirjassa jopa kuvataan sadomasokismin leviämistä valtakulttuuriin: ”Seppälästäkin saa jo s/m-rekvisiittaa.” (Em. 52–54.) Seppälästä ei saa enää mitään, mutta kinky on edelleen aivan yhtä marginaalissa ja toisaalta aivan yhtä valtavirran kynnyksellä. Ehkä tämä kertoo jotain kinkyjen orientaatioiden ja valtakulttuurin suhteiden essentiaalisesta luonteesta.

LÄHTEET

Ahmed Sara (2004) Tunteiden kulttuuripolitiikka, Elina Halttunen-Riikosen suomennos vuodelta 2018, Eurooppalaisen filosofian seura

Ahtola Anni, Forsström Tiia, Paalanen Tommi (2019) Nautinnon aika, Sexpon seksuaalipoliittinen ohjelma, Into

Alasuutari Pertti (2013) Kulttuurintutkimus ja kulturalismi, kirjassa Kulttuurintutkimus – Johdanto (toimittaneet Kupiainen Jari & Sevänen Erkki), s. 32–50, Suomalaisen kirjallisuuden seura

Butler Judith (1990) Hankala sukupuoli (Gender trouble. Feminism, end the Subversion of Identity) Tuija Pulkkinen ja Leena-Maija Rossin suomennos vuodelta 2008, Gaudeamus

Burr Vivien (2015) Social Constructionism, Routledge, ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/tampere/detail.action?docID=2011179>.

(The) Chambers Dictionary (2011) Chambers Harrap Publishers

Eskola Jari (1997) Eläytymismenetelmäopas, Tampereen yliopisto

Eskola Jari, Mäenpää Tiina, Wallin Anna: Eläytymismenetelmä 2017: Ohjeita ja kokemuksia menetelmästä kiinnostuneille 2017, Tampere University Press 2017, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:uta-201802221292>

Eskola Jari, Suoranta Juha (1997) Tarinoita ja taulukoita tarinoista – esimerkki eläytymismenetelmäaineiston analysoinnista, kirjassa Eskola Jari: Eläytymismenetelmäopas, sivut 81–101, Tampereen yliopisto

- Foucault Michel (1975) Tarkkailla ja rangaista (Surveiller et punir. Naissance de la prison) Eevi Nivankan suomennos vuodelta 2005, Otava
- Foucault Michel (1976, 1984, 1984) Seksuaalisuuden historia, osat I–III, Kaisa Siveniuksen suomennos (1998) Gaudeamus
- Goffman Erving (1959) Arkielämän roolit, Erkki Purasen suomennos vuodelta 1971, WSOY, alkuperäisteos *The Presentation of Self in Everyday Life*
- Goffman Erving (1969) *Interaction Ritual: Essays in face-to-face behaviour*, vuoden 2008 painos, Transaction Publishers
- Goffman Erving (1963) *Stigma – Notes on the Management of Spoiled Identity*, vuoden 1990 painos, Penguin Books
- Haavio-Mannila Elina, Kontula Osmo (2003) *Sexual Trends in the Baltic Sea Area*, Väestöliitto
- Harviainen J. Tuomas, Frank Katherine (2016) Group sex as play: Rules and transgression in shared non-monogamy. *Games and Culture* vol.13 nro.3, s. 220-239
- Harviainen J. Tuomas (2015) Information literacies of self-identified sadomasochists: an Ethnographic case study. *Journal of Documentation*, vol.71 nro.3 s. 423-439
- Harviainen J. Tuomas (2015) Scripting beloved discomfort: narratives, fantasies and authenticity in online sadomasochism. Teoksessa Hatavara, Hyvärinen, Mäkelä, Mäyrä (toim.): *Narrative theory, literature and and new media*, Routledge, s. 106-121
- Harviainen J. Tuomas (2011) Sadomasochist role-playing as live-action role-playing: a trait discriptive analysis. *International Journal of Role Playing*, vol.2 sivut 59-70
- Hekanaho Pia Livia (2007) Mitä mies haluaa? Fem-Dom-porno ja miehinen masokismi. Teoksessa Kalha Harri (toim.): *Pornoakatemia! Eetos*
- Hekanaho Pia Livia (2011) Gay shame ja radikaali häpeän politiikka, teoksessa *Häpeä vähän! Kriittisiä tutkimuksia häpeästä*. toim. Kainulainen Siru, Parente-Čapková Viola, Turun yliopisto 2011
- Holvoet Lien, Huys Wim, Coppens Violette, Seeuws Jantien, Goethals Kris, Morrens Manuel (2017) Fifty Shades of Belgian Gray: The Prevalence of BDSM-Related Fantasies and Activities in the General Population, *The Journal of Sexual Medicine*, Vol.14(9), pp.1152-1159

- Hurme Raija, Maritta Pesonen, Syväoja Olli (2003) Englanti – Suomi -suursanakirja, WSOY
- Jokinen Arja, Huttunen Laura ja Kulmala Anna (2004) Johdanto – neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta, kirjassa Puhua vastaan ja vaieta – Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista, toimittaneet Jokinen, Huttunen ja Kulmala, Gaudeamus
- Juvonen Tuula (2002) Varjoelämää ja julkisia salaisuuksia, Vastapaino
- Kaartinen Auli, Kippola Anna-Kaarina (1990) Sodomasokismi – Teemoja vallasta, kulttuurista ja seksuaalisuudesta, Gaudeamus
- Karkulehto Sanna (2011) Seksin mediamarkkinat, Gaudeamus
- Kekki Lasse (2003) From gay to queer : gay male identity in selected fiction by David Leavitt and in Tony Kushner's play Angels in America I-II, Bern: Peter Lang
- Kekki Lasse (2006) Pervon puolustus, *Kulttuurintutkimus* 23 : 3, s. 3–18,
<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1360918>
- Kink Clinical Practice Guidelines Project (2019) Clinical Practice Guidelines for Working with People with Kink Interests. <https://www.kinkguidelines.com>
- Kontula Osmo (2008) Halu & Intohimo, Väestöliitto ja Otava
- Kontula Osmo (2015) Seksitapojen muutos, FINSEX, haettu osoitteesta
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/seksologinen_tutkimus/suom_alaisten-seksuaalisuus-finse/finsex-seksitapojen-muutos/
- Kosofsky Sedgwick Eve (2003) Touching Feeling: Affect, Pedagogy, Performativity. Duke University Press, Durham & London
- Newmahr Staci (2010) “Rethinking Kink: Sodomasochism as Serious Leisure.” *Qualitative Sociology* 33.3: p. 313–331.
- Nikanto Ilona, Eskola Jari (2018) Näin käytät eläytymismenetelmää: hyvät käytännöt ja kiperät kysymykset, julkaisussa Eskola Jari, Nikanto Ilona, Virtanen Sanna (toim.): Miten eläytymismenetelmää on käytetty ja käytetään, Tampereen yliopisto
- Nikunen Kaarina, Paasonen Susanna, Saarenmaa Laura (2005) Jokapäiväinen pornomme, Vastapaino

Nordling Niklas M. (2009) *Many Faces of Sadoomasochistic Sex*, Åbo Akademi

Paalanen Tommi (2015) *Vapaus ja seksuaalisuus: tutkielmia liberaalista etiikasta*, Sexpo-säätiö

Paasonen Susanna (2018) *Many Splendored Things : Thinking Sex and Play*, Goldsmiths; London University

Pohjola Anneli (2009) *Tabujen purkamisen kysymykset*, kirjassa Laitinen Merja, Pohjola Anneli (toim.): *Tabujen kahleet*, sivut 247–253, Vastapaino

Pohtinen Johanna (2012) ”*Ei yhtä arkista kuin maksalaatikko.*” *Kinky seksuaalisuus ja arki*. kansatieteen pro gradu, Turun yliopisto

Pohtinen Johanna (2017) *Creating a feeling of belonging. Solidarity in Finnish kink communities*, *Journal of Queer Studies in Finland*, vol. 10 nro.12, <https://doi.org/10.23980/sqs.63645>

Rubin Gayle: *Blood Under The Bridge: Reflections on “THINKING SEX”*. *GLQ* 1 January 2011; 17 (1): s. 15–48. doi: <https://doi-org.libproxy.tuni.fi/10.1215/10642684-2010-015>

Salonen Marko (2005) *Hiljainen heteroseksuaalisuus? Nuoret, suojaikäraja ja itsemääräminen*, Tampere University Press

Simula Brandy L. (2015) ”*Give Me a Dominant of Any Gender Over Any Kind of Non-Dominant*” *Sexual Orientation Beyond Gender*, teoksessa Weinberg Thomas S. & Newmahr Staci (toim.): *Selves, Symbols and Sexualities – An Interactionist Anthology*, Sage 2015

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2012) *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*, https://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf

LIITTEET

LIITE 1

Itsensä kinkyksi mieltävä henkilö on juuri kertonut kinkyilystään ystävilleen. Ystävät suhtautuvat positiivisesti kuulemaansa. Kirjoita kuvaus tilanteesta.

- Mitä henkilö kertoi ystävilleen kinkyilystään? Mitä ystävät ajattelevat henkilöstä kuulemansa jälkeen? Mitä henkilö nyt ajattelee itsestään ja ystävistään?

LIITE 2

Itsensä kinkyksi mieltävä henkilö on juuri kertonut kinkyilystään ystävilleen. Ystävät suhtautuvat negatiivisesti kuulemaansa. Kirjoita kuvaus tilanteesta.

- Mitä henkilö kertoi ystävilleen kinkyilystään? Mitä ystävät ajattelevat henkilöstä kuulemansa jälkeen? Mitä henkilö nyt ajattelee itsestään ja ystävistään?

LIITE 3

Itsensä kinkyksi mieltävä henkilö on juuri kertonut kinkyilystään ystävilleen. Ystävät suhtautuvat neutraalisti kuulemaansa. Kirjoita kuvaus tilanteesta.

- Mitä henkilö kertoi ystävilleen kinkyilystään? Mitä ystävät ajattelevat henkilöstä kuulemansa jälkeen? Mitä henkilö nyt ajattelee itsestään ja ystävistään?